

Danmark i arbejde

Vækstplan for fødevarer

December 2013

Regeringen

Danmark i arbejde

Vækstplan for fødevarer

INDHOLD

SAMMENFATNING	7
POTENTIALER OG UDFORDRINGER FOR VÆKST INDEN FOR FØDEVAREOMRÅDET	13
BÆREDYGTIG OG RESSOURCEEFFEKTIV FØDEVAREPRODUKTION.....	22
LØSNINGSORIENTERET REGULERING OG KONTROL.....	32
TALENT, DYNAMIK OG EKSPORT I FØDEVARE- ERHVERVET	40
VÆKSTORIENTERET FØDEVAREFORSKNING OG -UDVIKLING.....	49
STYRKET ADGANG TIL FINANSIERING	57

SAMMENFATNING

Det globale marked for fødevarer og fødevareteknologi er i hastig vækst. Udviklingen drives af en voksende global befolkning og velstandsstigninger, særligt i de nye vækstøkonomier i Asien og Afrika. Det medfører et stigende behov for en øget og mangfoldig fødevareproduktion.

Udviklingen i den globale efterspørgsel lægger pres på verdens knappe naturressourcer, såsom rent vand, dyrkbar jord og fiskebestande, og vil medføre stigende ressource- og fødevarerpriser. Det er derfor nødvendigt med et øget fokus på bæredygtig og ressourceeffektiv fødevareproduktion i såvel Danmark som globalt.

Det er en udvikling, som Danmark har et godt udgangspunkt for at udnytte for at skabe vækst og arbejdspladser i de kommende år. Danske producenter af fødevarer og fødevareteknologi har en lang tradition for effektiv produktion samt for at afsætte fødevarer af høj kvalitet på de internationale markeder. De danske producenter er globalt orienterede og har de senere år øget eksporten og internationaliseringen markant.

Fødevareerhvervet har stor betydning for dansk økonomi. I 2012 udgjorde eksporten 148 mia. kr., svarende til næsten en fjerdedel af den samlede danske vareeksport. I 2011 var der ca. 140.000 personer beskæftiget i fødevareerhvervet, svarende til ca. 9 pct. af den private beskæftigelse i Danmark. Der er således mange danske arbejdspladser i fødevareerhvervet for både ufaglærte, faglærte og medarbejdere med videregående uddannelser.

Hvis Danmark fortsat skal have del i den fremtidige vækst på fødevarerområdet, er der brug for en offensiv indsats. Konkurrenterne på de globale markeder bliver stadig dygtigere til at håndtere de grundlæggende discipliner for moderne fødevareproduktion. Danske fødevarevirksomheder må derfor være klar til at opdyrke nye forretningsmodeller og finde veje til at sikre en øget værdiskabelse i produktionen. Ligeledes er landbrugets produktion og udviklingen af det danske råvaregrundlag væsentligt for vækstmulighederne i hele fødevareerhvervet.

Det er nødvendigt at sikre gode generelle rammevilkår, der understøtter fødevarevirksomhedernes muligheder for at udnytte det internationale markedspotentiale. Regeringen har blandt andet med Aftaler om Vækstplan DK taget en række initiativer, der understøtter virksomhedernes konkurrenceevne, fx gennem lempelser af skatter og afgifter. I opfølgningen på Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger ser regeringen desuden på mulighederne for at udvikle en mere målrettet og differentieret miljøregulering af landbruget, som kan medvirke til at opfylde miljømål mere omkostningseffektivt og sikre den fortsatte udvikling i råvaregrundlaget.

Vækstplan for Fødevarer udgør opfølgningen på anbefalingerne fra Vækstteam Fødevarer og understøtter samtidigt en række af Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger om vækst og udvikling i landbruget. Opfølgningen på Natur- og Landbrugskommissionen og denne vækstplan skal derfor også ses i sammenhæng, så der er balance mellem regeringens samlede vækst- og naturtiltag.

Danmark har med sin erhvervs- og forskningsmæssige viden om bæredygtig og ressourceeffektiv fødevarereproduktion mulighed for at blive et internationalt kraftcenter på fødevarerområdet, som kan tiltrække virksomheder, iværksættere, investorer og forskere. Ved at skabe gode rammer for nye investeringer samt udvikling af nye teknologier, løsninger og forretningsmodeller kan fødevarerhvervet fastholde og udvikle sin stærke position på de internationale markeder. Danmark kan ikke alene eksportere fødevarer af høj kvalitet, men også viden, rådgivning og bæredygtige løsninger til fødevarereproduktion i andre lande.

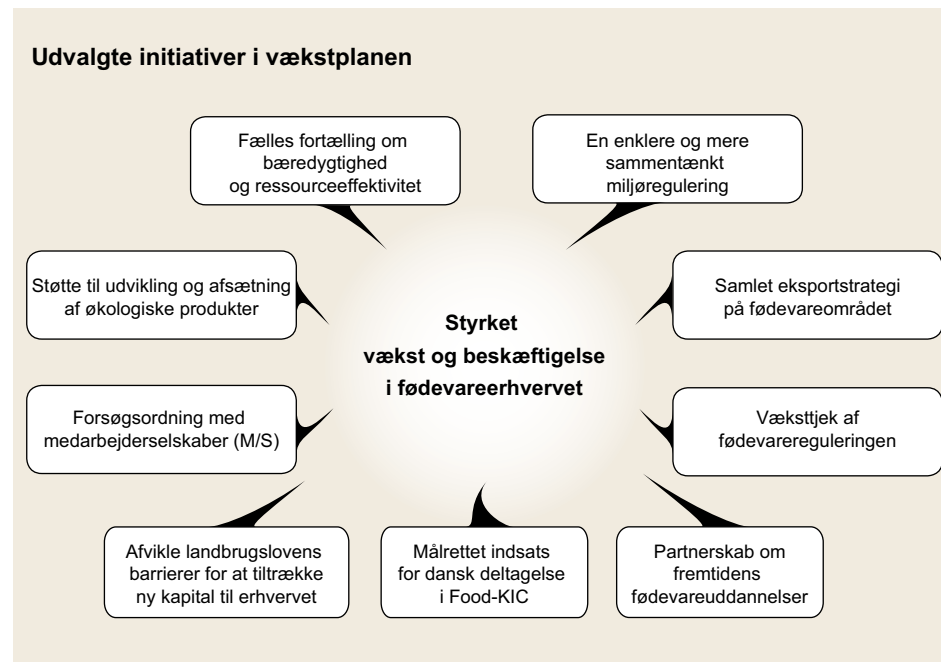
Grøn omstilling i fødevarerhvervet skal fortsat ske under hensyntagen til virksomhedernes konkurrenceevne, og målsætningerne kan ikke realiseres uden en fælles indsats. Det er nødvendigt med en stærk og konstruktiv dialog mellem myndigheder og erhverv for at sikre en fortsat udvikling af et konkurrencedygtigt dansk fødevarerhverv.

Med vækstplanen for fødevarer vil regeringen, i samarbejde med fødevarer virksomhederne og andre aktører inden for fødevarerhvervet, styrke mulighederne for at skabe vækst og beskæftigelse på et område, hvor danske virksomheder har international konkurrencekraft, og hvor den globale efterspørgsel skaber nye muligheder.

Med vækstplanen sættes der ind på fem områder:

- Bæredygtig og ressourceeffektiv fødevarereproduktion
- Løsningsorienteret regulering og kontrol
- Talent, dynamik og eksport i fødevarerhvervet
- Vækstorienteret fødevarerforskning og -udvikling
- Styrket adgang til finansiering og fokuseret, strategisk eksportindsats

Regeringens vækstplan for fødevarer er udarbejdet på baggrund af anbefalingerne fra det af regeringen nedsatte vækstteam for fødevarer.

Initiativer inden for bæredygtig og ressourceeffektiv fødevarerproduktion

Den stigende globale fødevarerefterspørgsel medfører et behov for at øge verdens fødevarerproduktion. Samtidig medfører det stigende pres på verdens knappe ressourcer, som vand, energi og dyrkbar jord, et behov for en mere ressourceeffektiv fødevarerproduktion.

Der iværksættes derfor en række initiativer, der skal understøtte fødevarerhvervets potentiale for at skabe vækst og beskæftigelse, samtidig med at ressourceeffektiviteten i fødevarerproduktionen fortsat styrkes.

Erhvervet skal stå sammen om at udvikle en fortælling om danske styrker inden for ressourceeffektivitet og bæredygtighed, både for at styrke samarbejdet i fødevarerhvervet og for at skabe grundlaget for en stærk identitet og genkendelighed på eksportmarkederne.

Bioøkonomien rummer en række nye muligheder for at medvirke til løsningen af den overordnede bæredygtighedsudfordring og for at skabe et bredere indtjeningsgrundlag i fødevarerhvervet. Regeringen støtter derfor op om udviklingen af den biobaserede økonomi.

Der skal ligeledes sikres gode rammer for, at danske fødevarer virksomheder fortsat kan effektivisere produktionen samt reducere spild og input af værdifulde ressourcer, som fx vand og energi. Der skal desuden arbejdes for, at danske interesser fremmes i relevante internationale fora.

Der sættes ind på følgende områder:

1. En fælles fødevarerfortælling om ressourceeffektivitet og bæredygtighed
2. Større tilgængelighed og bedre anvendelse af bæredygtig biomasse
3. Udvikling af nye forretningsmodeller, som begrænser madspild, og udnytter overskydende ressourcer
4. Sikre en bæredygtig og effektiv anvendelse af havets ressourcer
5. Skabe bæredygtig udvikling og vækst i akvakultursektoren
6. Mindre vandforbrug og bedre udnyttelse af alternative vandkilder i fødevarerhvervet
7. Fremme danske interesser og sikre et højt ambitionsniveau i internationale foras bæredygtighedsinitiativer
8. Fremme danske interesser i de europæiske miljøkrav til fødevarer virksomheder

Initiativer inden for løsningsorienteret regulering og kontrol

En intelligent og ansvarlig miljø- og fødevareregulering og -kontrol er afgørende for fødevarer virksomhedernes produktionsbetingelser og eksportmuligheder.

Den danske fødevarerproduktion skal også i fremtiden bygge på et højt niveau for miljøbeskyttelse og fødevarer sikkerhed. Regeringen ønsker en offentlig regulering, der er løsningsorienteret, og som giver gode muligheder for vækst og udvikling i de danske fødevarer virksomheder.

Fødevarerhvervet er en væsentlig del af Danmark som produktionsland. Regeringen vil derfor forberede en omfattende forenkling af miljøgodkendelsesprocessen for virksomheder, der sigter på, at fire ud af fem godkendelser vil kunne undværes, og at sagsbehandlingstiden reduceres betragteligt. Regeringen fremlægger derfor en række initiativer, der skal gøre det lettere for virksomheder at starte og ændre produktionen ved at forenkle og effektivisere miljøgodkendelsesprocessen for virksomhed, uden at gå på kompromis med de danske miljøstandarder. Indsatsen vil bidrage til, at virksomhederne hurtigere kan udbygge og omstille deres produktion og øge produktiviteten. Da investeringer i nye produktionsanlæg og processer næsten altid er mere ressourceeffektive og miljøvenlige end de gamle, vil det også fremme den grønne omstilling. Indsatsen har væsentlig betydning for fødevarer virksomheder, men forenklingen vil også gavne en række andre industrier. Der opnås en yderligere samfundsøkonomisk gevinst, da virksomhederne får tilskyndelse til at investere mere i produktion og job i Danmark

Ligeledes iværksættes en række initiativer, der skal sikre, at fødevarereguleringen giver gode muligheder for vækst og udvikling i danske fødevarer virksomheder. Det er væsentligt, at den konstruktive dialog mellem erhverv og myndigheder videreudvikles for at sikre en løsningsorienteret regulering, effektiv kontrol, gode rammevilkår og løsning af pludseligt opståede kriser på eksportmarkederne.

Der sættes ind på følgende områder:

9. Styrke udbredelsen af rummelige miljøgodkendelser for fødevarer virksomheder m.m. reguleret af fastsatte emissionsgrænser og ikke produktionslofter
10. Fremme anvendelse af generelle standarder frem for individuelle krav
11. Enklere og hurtigere miljøgodkendelser for fødevarer virksomheder m.m. gennem en mere sammentænkt miljøregulering og effektiv, digital sagsbehandling
12. Foderoptimering giver mulighed for flere producerede slagtesvin
13. Væksttjek af væsentlig dansk fødevareregulering og -kontrol
14. Bedre vækstvilkår for erhvervet ved en styrket dialog om lovgivningen på fødevarerområdet
15. Mere effektiv og dialogbaseret fødevarer kontrol for at fremme innovation og iværksætteri

Initiativer inden for talent, dynamik og eksport i fødevarerhvervet

Danmark kan blive et internationalt kraftcenter på fødevarerområdet, som kan tiltrække nye virksomheder, talenter og investorer og styrke danske muligheder for at udnytte den stigende globale efterspørgsel efter fødevarer af høj kvalitet, fødevarer sikkerhed og bæredygtighed.

Velkvalificerede medarbejdere og nye talenter er afgørende for fødevarer virksomhedernes konkurrenceevne og vækst. Fødevarerhvervet rummer mange jobmuligheder, blandt andet for unge med en erhvervsuddannelse, og der er behov for at sikre et stærkt rekrutteringsgrundlag gennem en målrettet uddannelsesindsats.

For at bevare og videreudvikle den stærke position inden for fødevarerområdet er der også behov for flere nye investeringer og nye succesfulde virksomheder, der kommer ind i solide vækstforløb. Iværksættere og nye virksomheder er med til at skabe vækst, fornyelse og arbejdspladser. Vækst hos mindre fødevarer producenter bidrager ikke mindst til beskæftigelse og indtjening i land- og yderområder, der er særligt udfordret af den strukturelle udvikling i de primære erhverv.

Regeringen igangsætter derfor en række initiativer, som skal bidrage til øget dynamik og innovation i fødevarerhvervet for at styrke vækst og beskæftigelse samt medvirke til en større mangfoldighed og kvalitet i fødevareruddannelsen.

Den globale efterspørgsel efter fødevarer og fødevareteknologi er i hastig vækst, og der er derfor gode muligheder for at styrke eksporten og skabe øget vækst og flere arbejdspladser i Danmark. Det er vigtigt, at danske virksomheder har de bedste muligheder for at eksportere de produkter og løsninger, som efterspørges på de udenlandske markeder.

Regeringen vil derfor styrke de handelspolitiske rammevilkår med henblik på at reducere markedsbarrierer, som kan være en udfordring for danske fødevarer virksomheder. Ligeledes tager regeringen initiativ til en målrettet og langsigtet eksportindsats på fødevarerområdet. Initiativerne bygger videre på det betydelige arbejde, som allerede er iværksat, for at øge mulighederne for samhandel og eksport for danske virksomheder generelt, fx gennem regeringens vækstmarkedsstrategier.

Der sættes ind på følgende områder:

16. Øge rekrutteringsgrundlaget og tiltrække talenter gennem mere attraktive fødevareruddannelser
17. Bedre sammenhæng mellem uddannelser og erhvervslivets kompetencebehov
18. Styrket iværksætteri gennem støtte til udvikling og afsætning af økologiske produkter
19. Støtte op om regional indsats for udvikling af kraftcenter for fødevarerhvervet
20. Flere og bedre fødevarer på markedet
21. Bedre markedsadgang for bæredygtige og lokalt producerede fødevarer
22. Fremme eksporten gennem bedre handelspolitiske rammevilkår
23. Strategisk udnyttelse af fødevarerhvervets internationale markedspotentiale gennem udvikling af en eksportstrategi

Initiativer inden for vækstorienteret fødevarerforskning og -udvikling

Det er afgørende for danske virksomheders vækstmuligheder, at de har adgang til den nyeste viden, der kan omsættes til nye løsninger og produkter. Et vedvarende fokus på gode og stabile rammer for forskning, udvikling, demonstration og markedsmodning er en vigtig forudsætning for, at virksomhederne også fremover kan konkurrere på de internationale markeder.

Danmark har en stærk forskningstradition på fødevarerområdet. Vi har forskning i international topklasse på universiteterne, de øvrige forskningsinstitutioner og i fødevarer virksomhederne. Den globale teknologiske udvikling går stærkt, og det er derfor vigtigt, at der er fokus på at udvikle nye produkter og løsninger, hvis Danmark fortsat skal være med helt fremme og skabe nye job inden for fødevarerområdet.

I den internationale konkurrence om at fastholde og tiltrække investeringer er det væsentligt med et stærkt og tæt samarbejde mellem virksomheder og videninstitutioner, og at danske forskere og fødevarer virksomheder deltager aktivt i de internationale samarbejder.

Der sættes ind på følgende områder:

24. Styrket dansk deltagelse i europæisk forsknings- og innovationssamarbejde
25. Måltrettet indsats for en stærk dansk deltagelse i det kommende europæiske viden- og innovationsfællesskab Food-KIC
26. Fortsat stærkt fokus på fødevarerforskning, herunder produktions- og proces-teknologi
27. Styrket forskning og innovation i virksomhederne gennem revision af rådsstrukturen
28. Styrke innovationsindsatsen gennem samfundspartnerskaber om forskning og innovation på fødevarerområdet
29. Mål for øget erhvervssamarbejde i universiteternes udviklingskontrakter
30. Mere innovation og større erhvervsinddragelse i den forskningsbaserede myndighedsbetjening

Initiativer inden for styrket adgang til finansiering

En forudsætning for vækst og arbejdspladser i det samlede danske fødevarerhverv er et stærkt dansk landbrug og et dansk råvaregrundlag til forsyning af de danske fødevarer-virksomheder. For at realisere fødevarerhvervets potentiale er det væsentligt, at der til-vejbringes den nødvendige kapital til at finansiere nye investeringer i vækst og udvikling i landbruget og fødevarer-virksomhederne.

Det er nødvendigt at give mulighed for en ny kapitalstruktur i dansk landbrug, og derfor skal landbrugslovens barrierer for at tiltrække ny kapital til erhvervet afvikles. Det vil åbne op for alternative ejerskabsstrukturer og nye kanaler for finansiering i landbruget.

Men der er også behov for her og nu at styrke landbrugets adgang til kapital og dermed sætte skub i ejerskifter og restruktureringer. Regeringen vil derfor åbne op for nye muligheder for at investere i blandt andet fødevarerproduktion.

Regeringen vil etablere en forsøgsordning, hvor medarbejdere kan investere lønmidler i vækst og arbejdspladser.

Landbrugets FinansieringsBank vil sammen med Vækstfonden indgå i mere risikofyldte finansieringsløsninger til landbruget. Til gengæld skal banken have del i en eventuel "upside", hvis det viser sig, at landbrugene klarer sig rigtig godt. Samtidig vil Landbrugets FinansieringsBank tilbyde nye lånegarantier på op til 75 pct. af et pengeinstituts udlån til landbrug. Dermed bliver det mindre risikofyldt og mere attraktivt for pengeinstitutterne at låne penge til landmænd til fx nye investeringer.

Endelig afsættes yderligere 45 mio. kr. i 2013 under Landdistriktsprogrammet til investeringer i miljøvenlige staldanlæg.

Der sættes ind på følgende områder:

31. Afvikling af landbrugslovens barrierer for at tiltrække ny kapital til erhvervet
32. Nye finansieringsløsninger i Landbrugets FinansieringsBank
33. Medarbejderinvesteringsselskaber (M/S) som forsøgsordning
34. Tilskud til investeringer i miljøvenlige staldanlæg

POTENTIALER OG
UDFORDRINGER FOR
VÆKST INDEN FOR
FØDEVAREOMRÅDET

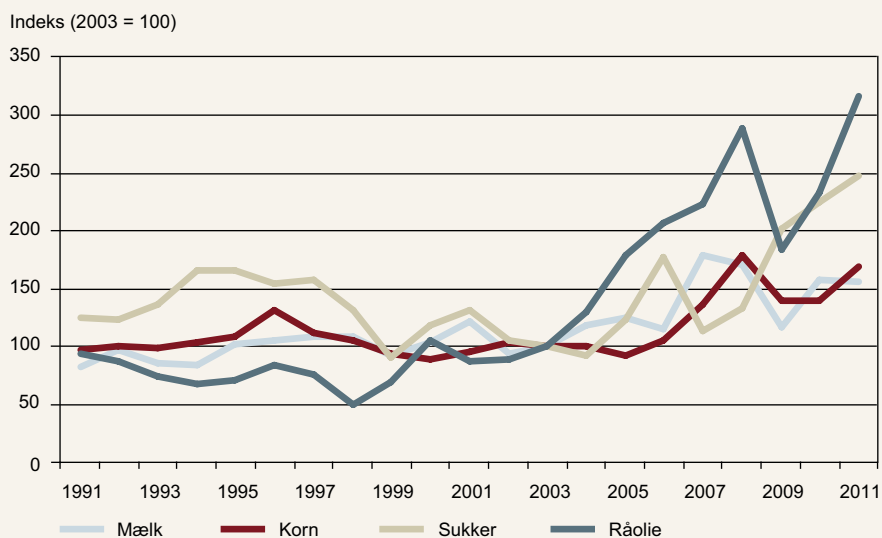
Verden har et stigende behov for kvalitetsfødevarer

Verdens befolkning forventes at vokse markant, fra de nuværende 7 milliarder mennesker til 8 milliarder i 2025 og mere end 9 milliarder i 2050.¹ Samtidig vil milliarder af mennesker i verden blive løftet ud af fattigdom, hvilket vil få den globale middelklasse til at vokse fra knap 2 milliarder til næsten 5 milliarder allerede i 2030.² Middelklassen har et særligt højt fødevarerforbrug og stiller store krav til fødevarerens kvalitet.

Verden har derfor brug for både flere og bedre fødevarer. Efterspørgslen efter fødevarer, foder og plantemateriale forventes at stige med 70 pct. på verdensplan frem mod 2050.³ Særligt forbruget af kød forventes at stige, når den globale velstand stiger.⁴ Befolknings-tilvæksten vil være størst i Afrika og i Asien. Asien skønnes at ville stå for over 80 pct. af den globale stigning i middelklassen og i forbruget.⁵

En stigende fødevarerproduktion lægger pres på verdens miljø og klima og på verdens knappe ressourcer, som er nødvendige for at producere fødevarer, herunder energi, rent vand og dyrkbar jord. Det har medvirket til stigende og mere ustabile fødevarer- og energipriser, jf. figur 1.

Figur 1. Verdensmarkedspriser for mælke-, korn- og sukkerprodukter samt råolie, 1991-2011

Kilde: FAO 2012 og BP world energy statistical review 2012.

Udviklingen betyder, at verden i stigende grad vil efterspørge løsninger, som muliggør en mere ressourceeffektiv fødevarerproduktion, og som belaster miljøet mindst muligt. Der er således behov for en grøn omstilling af den globale fødevarerproduktion.

1 "World Population Prospects: the 2012 Revision", FN 2013.

2 "The Emerging Middle Class in Developing Countries", OECD 2010 og egne beregninger.

3 Meddelelse fra EU-Kommissionen., Roadmap to a Ressource Efficient Europe, COM (2011)571final, 2011.

4 "Livestock to 2020 – the next food revolution", IFPRI, FAO, ILRI, 1999.

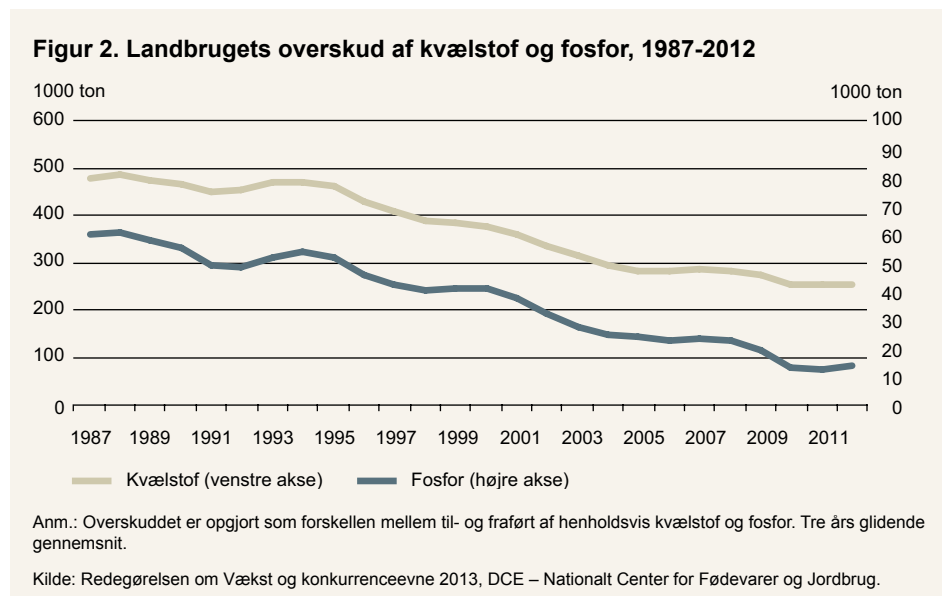
5 "The Emerging Middle Class in Developing Countries", OECD 2010 og egne beregninger.

Omstillingen indebærer en stigende efterspørgsel efter løsninger, der kan nedbringe spild af ressourcer i produktionen, og sikre en effektiv udnyttelse af de biologiske rest- og biprodukter fra fødevarereproduktionen til fremstilling af biobaserede produkter og løsninger – også kaldt bioøkonomien. Bioøkonomien er stadig i sin vorden, men biobaserede produkter og løsninger har potentiale for mange og forskelligartede formål, herunder inden for energi, plastik, tekstiler, kemikalier, medicin og biotek. Der er ikke mindst en stigende global interesse for at udnytte biobaseret energi som en vedvarende energiform.

Den stigende globale velstand har i den industrialiserede verden medført en stigning i livsstile relaterede sygdomme, fx fedme og diabetes, i takt med at befolkningen både er blevet rigere og lever længere. Den voksende globale middelklasse kan på sigt øge efterspørgslen efter sundere og mere ernæringsrigtige fødevarer samt efter ny viden og knowhow inden for sundhed, kost og ernæring mv.

Grøn omstilling af dansk fødevarereproduktion

Det danske fødevarerehverv har længe været i gang med en grøn omstilling for at kunne producere flere fødevarer med færre ressourcer og med mindre miljøbelastning. Omstillingen har på flere områder haft stor effekt. Udledningen af fosfor og kvælstof i landbrugsproduktionen er således begrænset væsentligt i Danmark, jf. figur 2.

Der er ligeledes gode eksempler på, at de største fødevarer virksomheder herhjemme i høj grad har begrænset deres forbrug af vand og el i produktionen og også udleder væsentligt mindre CO₂ i dag, end de har gjort tidligere.

Den grønne omstilling af fødevarerehvervet har forbedret den danske ressourceeffektivitet og skabt ressourceeffektive teknologier og løsninger inden for fødevarereproduktion. Det høje niveau har styrket Danmark som produktionsland og er et godt udgangspunkt for Danmark til også i fremtiden at positionere sig i forhold til udlandets efterspørgsel efter ressourceeffektive, bæredygtige produktionsløsninger og fødevarerprodukter.

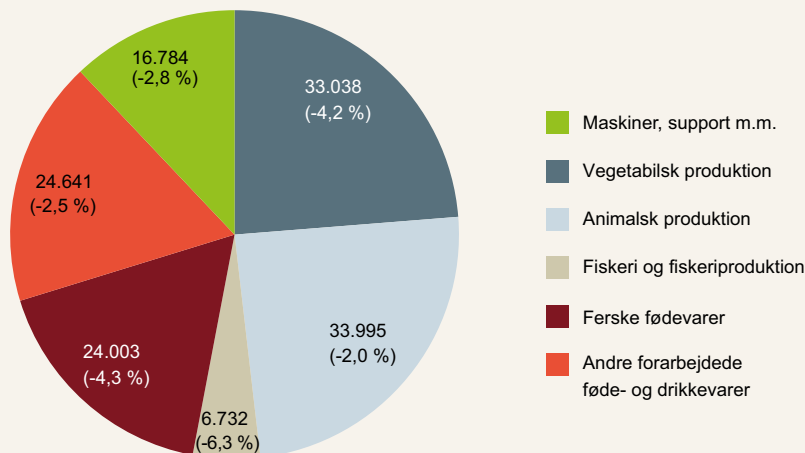

Fødevareklyngen i Danmark

Fødevareklyngen i Danmark har en lang tradition for produktion og eksport af fødevarer og er gennem de senere år blevet mere internationaliseret med stigende opkøb og investeringer i udlandet. Klyngen er den tredjestørste fødevareklynge i verden målt på beskæftigelse⁶ og har ca. 140.000 fuldtidsbeskæftigede i 2011, hvilket svarer til ca. 9 pct. af den private beskæftigelse i Danmark. Fødevareerhvervet beskæftiger både ufaglært og faglært arbejdskraft samt medarbejdere med videregående uddannelser. En stor andel er beskæftiget i land- og yderkommuner.

Fødevareerhvervet består af virksomheder inden for både produktion og forarbejdning af fødevarer, ingredienser, teknologi m.m. Beskæftigelsen er trods erhvervets position på de internationale markeder samlet set faldet, jf. figur 3. Tilbagegangen i beskæftigelsen kan blandt andet tilskrives en højere produktivitet i erhvervet, men den økonomiske krise har også ramt erhvervet i de seneste år.

Figur 3. Beskæftigelse i fødevareerhvervets hovedområder 2011 samt gennemsnitlig årlig udvikling i beskæftigelsen, 2004-2011

Anm.: Engroshandel er medregnet.

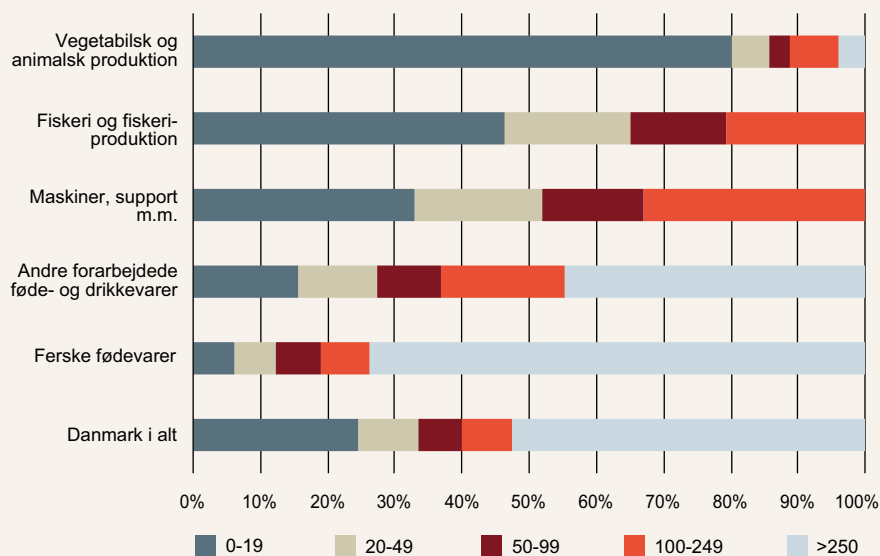
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Inden for ferske fødevarer og andre forarbejdede føde- og drikkevarer, som er de mest industritunge dele af fødevareerhvervet, står et mindre antal store og globale virksomheder for størstedelen af beskæftigelsen, jf. figur 4. Blandt disse virksomheder er blandt andet mejerier, slagterier, bryggerier og enzym/ingrediensvirksomheder.

⁶ Set i forhold til andre regioner i verden udgør den tætte samlokalisering af fødevareerhverv i Danmark den tredjestørste fødevareklynge i verden (FORA 2010).

Figur 4. Andel af beskæftigelse fordelt på virksomhedsstørrelse, 2011

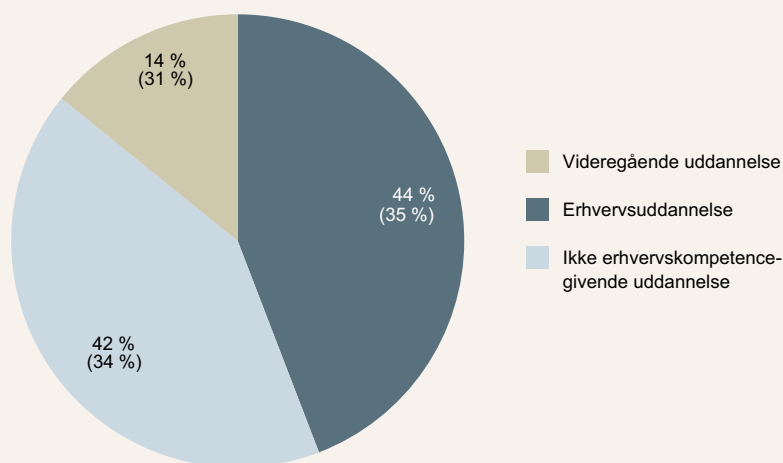

Anm.: Af diskretionershensyn er virksomheder med over 250 ansatte lagt sammen med kategorien 100-249 for Maskiner, support m.m.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De faglærte og ufaglærte medarbejdere udgør en forholdsvis stor andel af beskæftigelsen i fødevarerhvervet, samlet 86 pct., som ligger over landsgennemsnittet på 69 pct. I fødevarerhvervet har 14 pct. af medarbejderne en videregående uddannelse, jf. figur 5.

Figur 5. Fordeling af uddannelse i fødevarerhvervet og samlede danske erhverv, 2010

Anm.: Andele for samlede danske erhverv er angivet i parentes.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

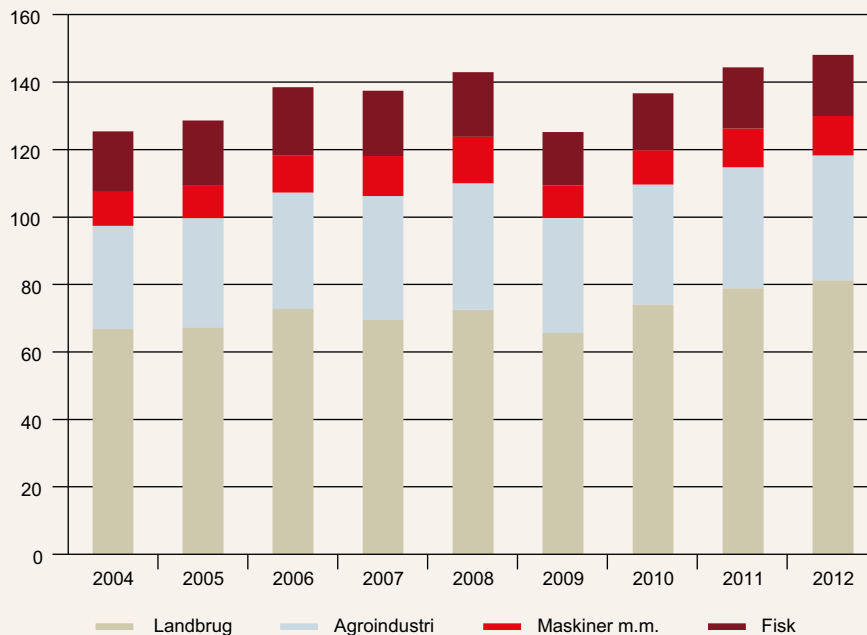
Eksport

Danmark er en stor fødevareeksportør, som er repræsenteret på over 150 forskellige udenlandske markeder. Hele to tredjedele af fødevareproduktionen går til eksport, hvilket er højt i forhold til de øvrige OECD-lande.⁷ I 2012 udgør fødevareklyngens eksport samlet set ca. 148 mia. kr., hvilket svarer til 24 pct. af den samlede danske vareeksport.

Halvdelen af fødevareeksporten består af landbrugsvarer, blandt andet kød, korn, mælk, ost og skind. Svinekød alene står for over 20 pct. af den samlede fødevareeksport. En fjerdedel udgøres af agroindustrielle levnedsmidler, hovedsageligt forarbejdede fødevarer, blandt andet øl, chokolade, fedtstoffer og enzymer. Den sidste fjerdedel fordeler sig på eksport af fisk og fiskeriprodukter samt maskiner mv. til anvendelse i agroindustrien, jf. figur 6.

Figur 6. Dansk landbrugs- og fødevareeksport, 2004-2012

Mia. kr.

Anm.: Angivet i inflationskorrigerede 2012-priser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fødevareeksporten er steget fra lidt mere end 120 mia. kr. i 2004 til 148 mia. kr. i 2012, når der er korrigeret for prisudviklingen, jf. figur 6. Det svarer til en stigning på 18 pct. Fødevareerhvervets andel af den samlede danske vareeksport har været nogenlunde konstant i perioden.

⁷ Egne beregninger på OECD International Trade by Commodity Statistics, 2009.

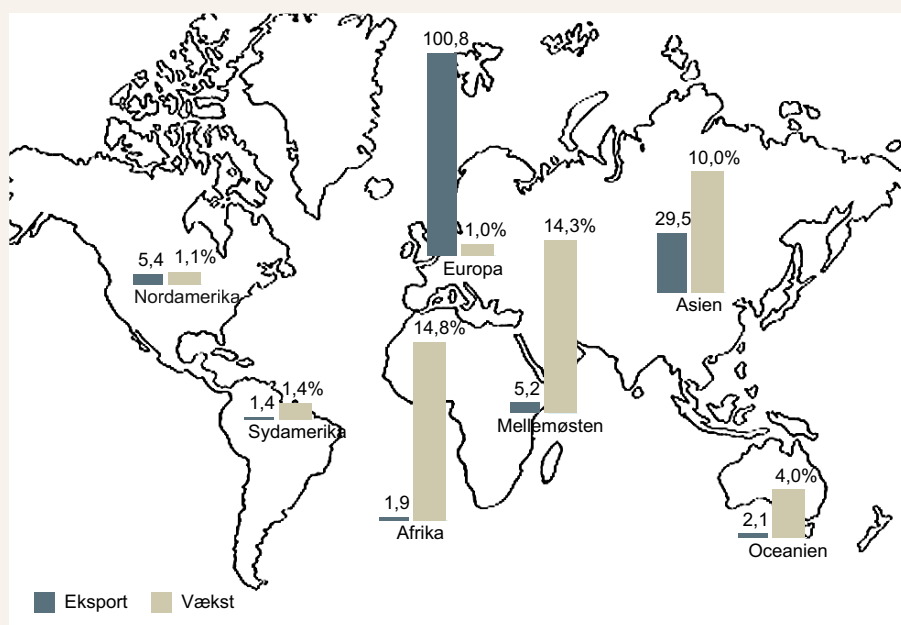
Det vigtigste marked for dansk fødevareeksport er Europa, som aftager for over 100 mia. kr., svarende til knap 70 pct. af den samlede fødevareeksport. Eksporten består hovedsageligt af svinekød, fisk og skaldyr samt mejeriprodukter. De største europæiske markeder er Tyskland, Storbritannien og Sverige. Svinekød til Tyskland udgør den største eksport af fødevarer i 2012 til over 8 mia. kr. Blandt de mest eksporterede fødevarer har eksporten af drikkevarer til Tyskland opnået den største fremgang med en stigning fra godt 700 mio. kr. i 2008 til 2 mia. kr. i 2012, svarende til en årlig stigning på 26 pct. i faste priser.

Det næstvigtigste marked er Asien, som aftager for knap 30 mia. kr., svarende til 23 pct. af den samlede fødevareeksport. Det asiatiske marked er i stor vækst med en årlig stigning på 10 pct. siden 2008 i faste priser, jf. figur 4. Svinekød til Japan udgør den største eksport af fødevarer i Asien i 2012 til knap 4 mia. kr. Blandt de mest eksporterede produkter har svinekød til Kina og Hong Kong opnået størst fremgang siden 2008 – fra godt 900 mio. kr. til 2 mia. kr. i 2012, svarende til en årlig stigning på 22 pct. i faste priser.

På det asiatiske marked udgør pelsskind til Kina og Hong Kong desuden næsten 10 mia. kr. af eksporten og er siden 2008 steget med 21 pct. om året. Pelsskind til Kina og Hong Kong udgør næsten 90 pct. af den samlede danske pelsskindseksport. Regeringens indsats målrettet eksporten af pelsskind er beskrevet i Vækstplan for kreative erhverv • design, som regeringen lancerede i februar 2013.

Ud over Asien er de største vækstmarkeder for fødevareeksporten Afrika og Mellemøsten. Eksporten til Afrika er på knap 2 mia. kr. i 2012 og på niveau med eksporten til Oceanien og Sydamerika. Eksporten til Mellemøsten er på godt 5 mia. kr. i 2012 og på niveau med eksporten til Nordamerika. Eksporten på vækstmarkederne adskiller sig dog ved, at de over de seneste fire år er øget ganske markant, jf. figur 7. Danmark har således et godt udgangspunkt i forhold til forventningen om en fortsat stigende efterspørgsel på vækstmarkederne i de kommende mange år.

Figur 7. Dansk fødevareeksport (mia. kr.), 2012 og årlig vækst i faste priser, 2008-2012

Anm.: Væksten er angivet i inflationskorrigerede 2012-priser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den stigende internationale efterspørgsel efter dansk svinekød og mælk er udtryk for, at der er en voksende international efterspørgsel efter produkter af høj kvalitet og med en høj fødevarer sikkerhed.

Ligeledes er efterspørgslen efter danske økologiske kvalitetsprodukter mere end tredoblet siden 2006. Den økologiske eksport udgør dog en mindre del af den samlede danske fødevareeksport.⁸

Danske virksomheder er globalt førende i forhold til at producere og udvikle ingredienser, enzymer og kulturer, som indgår i fødevarer, foder og andre biobaserede produkter. Denne styrkeposition indebærer store potentialer i forhold til forventningen om en stigende global efterspørgsel efter sunde fødevarer, herunder for eksport af ny viden og knowhow inden for sundhed, kost og ernæring mv.

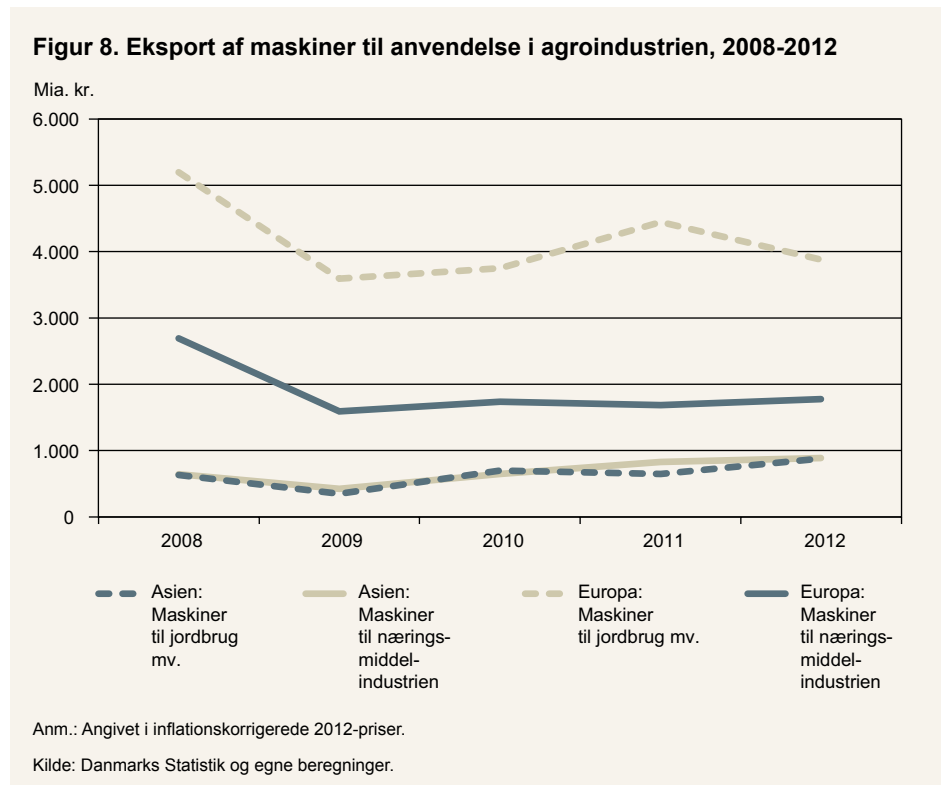
Samme styrkeposition har stort potentiale i forhold til den internationale forventning om en betydelig global efterspørgsel efter biomasse til industrielle formål, som materialer og energi baseret på biologiske materialer fra rest- og biprodukter fra fødevareproduktionen. EU-Kommissionen har i den forbindelse udarbejdet en strategi for udrulning af bioøkonomien i Europa, hvor Danmark kunne spille en stor rolle.

Et område med stort eksportpotentiale er fødevareteknologi og agroindustrielle produkter, som hjælpestoffer, maskiner, inventar og lignende hjælpemidler til landbruget. Den økonomiske fremgang på verdens vækstmarkeder giver store forventninger til udviklingen i eksporten af fødevareteknologi, som ellers har været hårdt ramt af den økonomiske krise.

⁸ I 2012 rundede den økologiske eksport 1 mia. kr., og den forventes fortsat at stige.

Eksporten af maskiner til anvendelse i agroindustrien toppede således i 2008 med en samlet værdi på over 10 mia. kr., men eksporten faldt på de fleste markeder i 2009. Siden er eksporten begyndt at stige igen, især på markeder uden for Europa.

Den største eksport af maskiner til anvendelse i agroindustrien går til Europa, som aftager maskiner til jordbrug for knap 4 mia. kr. og maskiner anvendt i næringsmiddelindustrien for ca. 1,8 mia. kr. Næststørst er eksporten af maskiner til Asien, som samlet set udgør ca. 900 mio. kr. Også i forhold til vækst er det asiatiske marked førende med en årlig vækst på mellem 28 og 36 pct. siden 2009 og har i 2012 en værdi, der overstiger eksporten i 2008, jf. figur 8.

BÆREDYGTIG OG RESSOURCEEFFEKTIV FØDEVAREPRODUKTION

Den stigende fødevarerefterspørgsel medfører et stort behov for at øge og effektivisere den globale fødevarerproduktion, uden at miljøbelastningen øges. I takt med at verdens befolkning vokser, og at den stadig større globale middelklasse i stigende grad efterspørger kvalitetsfødevarer, er det regeringens forventning, at produktion og eksport af bæredygtige produkter, teknologier og praksisser udgør et væsentligt vækstpotentiale for det danske fødevarerhverv. Et øget fokus på ressourceeffektivitet, herunder energi-effektivitet i virksomhederne, kan endvidere bidrage til reduktion af drivhusgasser og være en konkurrencefordel i tider med stigende energi- og råstofpriser.

Samtidigt er behovet for en stabil og tilstrækkelig råvareforsyning en væsentlig strategisk udfordring for verdens fødevarerproducenter, hvilket nødvendiggør et systematisk fokus på en forbedret anvendelse og udnyttelse af råvarerne på globalt plan. Store udsving i ressource- og råvarepriser betyder, at det er en udfordring for virksomhederne at forudsige deres omkostningsniveau. Det giver yderligere incitament til at effektivisere produktionen og reducere spild samt input af værdifulde ressourcer, som fx vand og energi.

Det danske fødevarerhverv har med et højt ressourceeffektivitetsniveau et godt udgangspunkt for at fastholde og udbygge sin styrkeposition inden for ressourceeffektiv og bæredygtig produktion og udvikling med henblik på at indfri vækstpotentialet i fremtidens fødevarerproduktion. Danmark har med sin store erhvervs- og forskningsmæssige viden om ressourceeffektiv fødevarerproduktion således mulighed for at blive et demonstrationsland, både i forhold til at udvikle den hjemlige produktion, men i særdeleshed også med henblik på eksport af viden, rådgivning og bæredygtige løsninger til fødevarerproduktion i resten af verden, blandt andet i forbindelse med de danske virksomheders fortsatte internationalisering.

1. EN FÆLLES FØDEVAREFORTÆLLING OM RESSOURCEEFFEKTIVITET OG BÆREDYGTIGHED

Det danske fødevarerhverv vil kunne øge sin gennemslagskraft på nye udenlandske markeder ved at stå samlet nationalt. Regeringen vil gerne bidrage til, at det danske fødevarerhverv udvikler en fortælling om danske styrker inden for ressourceeffektivitet og bæredygtighed for at styrke samarbejdet i fødevarerhvervet og skabe grundlag for en stærk identitet og genkendelighed på eksportmarkederne.

Ved at samles om en fælles fortælling vil fødevarerhvervet kunne styrke sin sammenhængskraft nationalt og skabe større fokus på det danske fødevarerhverv som et attraktivt erhverv for blandt andet at kunne tiltrække og fastholde arbejdskraft med de rette kompetencer. Derudover vil fortællingen kunne bruges til at styrke den internationale markedsføring af det danske fødevarerhverv og styrke fødevarereksporten.

Ud over en bæredygtig og ressourceeffektiv fødevarerproduktion vil fortællingen kunne bygge på de danske styrker inden for fødevarerens sikkerhed, miljø, sundhed, dyrevelfærd og økologi, som er et fælles udgangspunkt på mange markeder.

Vækstteam for fødevarer gav i sine anbefalinger følgende vision for det danske fødevarerhverv: *"Med rødder i en stolt fødevarertradition sælger Danmark sunde, bæredygtige og velsmagende kvalitetsfødevarer og løsninger på fremtidens globale udfordringer."*

Regeringen vil gerne støtte op om, at arbejdet med at skabe en fødevarerfortælling tager udgangspunkt i vækstteamets vision for det danske fødevarerhverv.

Regeringen lægger vægt på, at fortællingens budskaber om ressourceeffektivitet og bæredygtighed kan dokumenteres. Regeringen vil gerne bistå med viden og prioritere dansk deltagelse i fora under EU, OECD og FN's landbrugs- og fødevareorganisation FAO, hvor fælles metoder til dokumentation af fødevarers miljøpåvirkning udvikles, jf. initiativ 7.

Fødevarefortællingen udvikles af erhvervet i samarbejde med organisationer og det offentlige. Regeringen vil støtte op om, at der nedsættes en gruppe på højt niveau med en repræsentant fra erhvervslivet som formand og med et sekretariat, som betjenes af FOOD og Madkulturen i samarbejde med andre relevante parter.

FOOD vil i sekretariatsbetjeningen kunne drage nytte af sin store erfaring med at samarbejde med fødevareerhvervet omkring kommunikation og international markedsføring, blandt andet med henblik på at styrke den danske eksport og med årligt at samle erhvervet omkring en stor FOOD festival i Aarhus. Madkulturen vil ligeledes kunne gøre brug af sin store erfaring med at samarbejde med fødevareerhvervet og uddannelsesinstitutionerne omkring at højne interessen for og kvaliteten af fødevarer i Danmark.

Regeringen vil:

- Støtte op om at der nedsættes en gruppe på højt niveau, der skal udvikle en fælles fortælling for fødevareerhvervet om et bæredygtigt og ressourceeffektivt fødevareerhverv for at styrke erhvervets nationale sammenhængskraft og internationale markedsføring.

2. STØRRE TILGÆNGELIGHED OG BEDRE ANVENDELSE AF BÆREDYGTIG BIOMASSE

Biomasse har mange anvendelsesmuligheder. Regeringen ønsker derfor at fremme tilgængeligheden af bæredygtig biomasse (fra landbrug, fiskeri, fødevareproduktion og affald) som grundlag for produktion af foder, og for en udskiftning af petrokemiske produkter med biologiske produkter, som fx bioplastik, kosmetik produceret af biomasse og i energisektoren.

Anvendelsen af bæredygtig biomasse til produktion af højværdiprodukter vil kunne ske i takt med, at raffineringsteknologier videreudvikles og indføres. Den tilgængelige biomasse bør anvendes til de formål, der giver størst værdi, og gerne i et system, hvor biomassen ad flere omgange er et værdifuldt råvaregrundlag.

Regeringen har med vækstplanen for vand, bio & miljøløsninger etableret nedenstående strategiske ramme for arbejdet med den biobaserede økonomi, og initiativerne i denne vækstplan støtter op herom:

- Fremme af et europæisk marked for biobaserede, bæredygtige produkter
- Mulighed for forskning, test og markedsmodning af nye bioprodukter
- Forberedelse af forsyningskæderne på markedstrækket i den biobaserede økonomi

Regeringen har derfor nedsat Det Nationale Bioøkonomi-panel i november 2013. Førende virksomheder, forskere og organisationer skal fremover byde ind med konkrete ideer og rådgivning til regeringen, der kan gøre Danmark til et vækstcenter inden for bioøkonomi. Blandt andet skal panelet pege på, hvordan regeringen bedst kan fremme tilgængeligheden af tilstrækkelig billig og bæredygtig biomasse gennem gode rammer, samtidig med at miljø- og klimabelastningen reduceres, og vækst og beskæftigelse fremmes. I relevant omfang kan bioøkonomipanelet også rådgive om behovet for at søge

indflydelse på EU-standarder for nye biobaserede produkter, således at nye tekniske handelsbarrierer forebygges. Som led i at fremme dansk erhvervs muligheder på det globale marked vil regeringen også arbejde med problemstillingerne om bæredygtighedskriterier og deltage i det europæiske arbejde herom.

Regeringen vil gennem EU's struktur- og investeringsfonde og nationale ordninger understøtte erhvervets indsats for at fremme tilgængeligheden og rentabiliteten af bæredygtig biomasse. Blandt andet ved at give mulighed for tilskud til klyngedannelse og videnoverførsel samt etablering af nye værdikæder og produkter.

I forbindelse med aftalen om grønne erhvervsrettede initiativer med Enhedslisten blev der i 2013 fx åbnet op for, at der gennem Grøn Omstillingsfond kan ydes tilskud til projekter vedrørende "bæredygtige biobaserede produkter baseret på non-food biomasse". Indsatsen vil fokusere på udvikling af metoder til produktion af fx plast, malervarer, olier, tekstiler, kosmetik, emballager og kompositter, som ikke er baseret på råvarer, der ellers kunne have været brugt til fødevarer.

Regeringen vil også gennem samarbejdet med de regionale vækstfora sikre de bedste muligheder for udviklingen af bioøkonomien. I forbindelse med indgåelsen af de regionale vækstpartnerskabsaftaler for 2013 er der således sat fokus på at øge mængden af tilgængelig biomasse for bioraffinering, uden at det mindsker fødevarerproduktionen.

Regeringen arbejder ligeledes aktivt på at udnytte potentialet i den kommende EU-budgetperiode fra 2014-2020. I det kommende EU-rammeprogram for forskning (Horizon 2020) forventes finansiering af offentlig-private partnerskaber at blive prioriteret højt. Samtidig har EU-Kommissionen taget initiativer til at styrke den europæiske udvikling inden for bioøkonomien. Udgangspunktet for prioriteringen af bioøkonomien er den strategi for det biobaserede samfund, som Kommissionen offentliggjorde i 2012 under det danske EU-formandsskab. Danske erhvervsinteresser har i samarbejde med europæiske industrier indledt en dialog med Kommissionen om et muligt offentlig-privat partnerskab om forskning og innovation inden for bioøkonomien. Partnerskabet har fået navnet BRIDGE (Biobased and Renewable Industries for Development and Growth in Europe). Det forventes at få fokus på udvikling af metoder til bæredygtig, ressourceeffektiv anvendelse af biomasse til biobaserede produkter, som fx foder, ingredienser, nye materialer mv.

Partnerskabet bygger på en betydelig privat finansiering (formentlig omkring 3/4 af budgettet) som grundlag for at søge EU-Kommissionen om den resterende finansiering. Der opereres for tiden med et budget på knap 4 mia. euro. Der vil fra dansk side blive bakket op om forslaget i de videre drøftelser med Kommissionen, i EU's Ministerråd og i drøftelser med de øvrige medlemslande.

Regeringen har desuden arbejdet for, at Danmark får flest mulige midler fra NER300-programmet, som er et finansieringsprogram administreret af Kommissionen og Den Europæiske Investeringsbank (EIB) i fællesskab. Der er indgivet en dansk ansøgning til NER300-programmet med henblik på støtte af vedvarende energiprojekter inden for bioenergi. På baggrund af energiaftalen fra marts 2012 gennemføres en biomasseanalyse, der ser på anvendelsen af biomasseressourcer i den danske energiforsyning. Analysen behandler også alternative anvendelser af biomassen, fx industriel anvendelse af biomassen og fælles produktion af energi og materialeressourcer.

Regeringen vil:

- Gennem Grøn Omstillingsfond fremme udviklingen af bæredygtige biobaserede produkter baseret på non-food biomasse.
- I regi af de indgåede vækstpartnerskabsaftaler med regionerne aktivt fremme udviklingen af den biobaserede økonomi.
- I regi af Det Nationale Bioøkonomipanel blandt andet fokusere på muligheder og udfordringer ift. tilgængeligheden af bæredygtig og billig biomasse samt etablering af nye værdikæder og bioprodukter.
- Sikre at eksisterende ordninger, herunder EU's struktur- og investeringsfonde i perioden 2014-2020, kan understøtte udviklingen gennem fremme af teknologi, rentabilitet og tilgængelighed af bæredygtig biomasse.
- I drøftelser i EU aktivt arbejde for, at der inden for Horizon 2020 afsættes EU-midler til det offentlig-private partnerskab BRIDGE.

3. UDVIKLING AF NYE FORRETNINGSMODELLER, SOM BEGRÆNSER MADSPILD, OG UDNYTTET OVERSKYDENDE RESSOURCER

Spild af fødevarer er en af verdens store ressourceudfordringer. Der er derfor et stort potentiale for at nedbringe madspild og genanvende spild som ressource for at skabe merværdi og vækst.

Fødevarerens virkninger kan ved at nedbringe og genanvende ressourcerne øge deres værdiskabelse og ressourceeffektivitet, hvilket også indebærer mindre vand- og energiforbrug og CO₂-udledning til gavn for virksomhedernes økonomi og miljøet. Der er desuden et forretningspotentiale i udvikling og eksport af ressourceeffektive produktionsløsninger til det globale marked.

Regeringen ønsker derfor at understøtte udviklingen for at nedbringe spild gennem hele værdikæden. Derfor har regeringen etableret Grøn Omstillingsfond, blandt andet med det formål at yde støtte til markedsmodning af løsninger, der bidrager til mere effektiv brug af fødevarerressourcer og mindre madspild. Det kan fx være færdigudvikling og implementering af nye procesteknologier eller intelligente emballager.

Ligeledes har regeringen iværksat en indsats for grøn industrisymbiose, som er et kommercielt samarbejde, hvor én eller flere virksomheders restprodukter eller affald udskilles og genanvendes som input i en anden eller flere virksomheders produktionsprocesser. Dette vil styrke genanvendelse og værdiskabelse af blandt andet fødevarerens virksomheders rest- og biprodukter.

Endelig har flere af de offentlige støtteordninger inden for forskning, udvikling og demonstration, fx GUDP, Det Strategiske Forskningsråd og Rådet for Teknologi og Innovation, igangsat projekter vedrørende madspild og ressourceeffektivitet og vil også fremadrettet kunne yde støtte hertil.

Regeringen ønsker endvidere at iværksætte en analyse, som skal forbedre grundlaget for at arbejde med at øge ressourceeffektiviteten og reducere spildet i landbrug, fiskeri og fødevarerindustri og dermed skabe øget økonomisk værdi.

For at sikre en målrettet indsats fremover vil regeringen også samle relevante aktører blandt virksomheder, organisationer og myndigheder i et partnerskab om madspild for at koordinere og videndele om best practices og udfordringer inden for nedbringelse og genanvendelse af madspild og på den baggrund afdække mulighederne for yderligere initiativer.

Regeringen vil:

- Igangsætte et partnerskab om madspild for at sikre en målrettet indsats for at nedbringe og genanvende madspild gennem hele værdikæden.
- Gennem Grøn Omstillingsfond støtte markedsmodning af løsninger, der vil nedbringe madspild.
- Iværksætte en analyse af spild i landbrug, fiskeri og fødevarerindustri med henblik på at gøre brugen af ressourcer mere effektiv og værdifuld.
- Fremme initiativet for national udbredelse af grøn industrisymbiose for blandt andet at øge genanvendelse og værdiskabelse af fødevarerindustriens rest- og biprodukter.
- Gennem regeringens ressourcestrategi for affaldsforebyggelse gennemføre en særlig indsats imod madspild.

4. SIKRE EN BÆREDYGTIG OG EFFEKTIV ANVENDELSE AF HAVETS RESSOURCER

Som på land, er der vækstpotentiale i en bæredygtig fødevarerforsyning fra havet. Danmark er en af de største og mest effektive og innovative fiskerinationer i Europa og indtager en unik position til at styrke og fastholde denne.

EU's nye fiskeripolitik med dansk fingeraftryk stiller krav til, at al bifangst fra de traditionelle fiskerier skal bringes i land som led i et mere bæredygtigt europæisk fiskeri. Der bliver dermed sat stop for, at tusinder ton gode fisk hvert år fanges og efterfølgende smides døde tilbage i havet. Udsmidsforbuddet vil få gennemgribende betydning for dansk fiskeri, for fiskebestandene samlet set og for den måde, som fiskeriet i fremtiden vil blive praktiseret. Fordelene er et mere bæredygtigt fiskeri, mulighed for en bedre realisering af det økonomiske udbytte fra havets ressourcer samt at imødekomme forbrugernes efterspørgsel efter bæredygtige fiskeprodukter.

Regeringen har fokus på, at de uønskede bifangster først og fremmest frasorteres til havs via anvendelse og videreudvikling af selektive redskaber. Den andel, der alligevel ender i fiskernes net, skal landes og bør anvendes, så det skaber størst mulig værditilvækst. Det skal derfor afklares, hvordan visse arter kan forarbejdes til konsum og/eller højværdiprodukter, hvor den ikke-konsumegnede del i stedet anvendes til produktion af blandt andet fiskeensilage, fiskemel- og olie, farmaceutisk industri/kosmetik eller energiformål m.fl.

Regeringen vil:

- Indarbejde muligheder for at der i det kommende fiskeriudviklingsprogram 2014-2020 kan gives tilskud til indsatser, der understøtter en forbedret ressourceudnyttelse som følge af udsmidsforbuddet.

5. SKABE BÆREDYGTIG UDVIKLING OG VÆKST I AKVAKULTURSEKTOREN

Den stigende efterspørgsel efter fødevarer gør sig også gældende for fisk og skaldyr og overgår langt, hvad der kan fiskes bæredygtigt i havene. I EU dækkes 65 pct. af forbruget af fisk og skaldyr af import fra tredjelande, og kun 10 pct. af vores forbrug kommer fra akvakulturproduktion i EU. Produktionen i både Danmark og i resten af EU er igennem de sidste ti år stagneret, hvorimod produktionen er forøget kraftigt i en række tredjelande, særligt i Fjernøsten og Sydamerika, Norge og Tyrkiet.

De markeds-mæssige forudsætninger for øget vækst i den danske akvakultursektor er til stede, men et øget råvaregrundlag er af afgørende betydning. Gennem udvikling og anvendelse af ny teknologi og en mere målrettet og løsningsorienteret regulering baseret på emissioner kan der skabes grundlag for en bæredygtig forøgelse af akvakulturproduktionen, både på land og på havet. Derved fremmes en økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig produktion af sunde fisk og skaldyr af høj kvalitet, som efterspørges af forbrugerne – ikke mindst den voksende middelklasse på vækstmarkederne.

Danmark er blandt verdens ældste dambrugsnationer med en lang tradition for nytænkning og innovation. Det har ikke blot ført til, at den danske akvakultursektor i dag er en af verdens mest effektive og miljøvenlige, men også at de danske producenter af fiskefoder og recirkuleringsteknologi til akvakultur er blandt verdens bedste.

Ud over den traditionelle produktion af fisk og skaldyr er der vækstmuligheder i produktion af tang og skaldyr til foderproteiner til både husdyrproduktion og fisk. Denne produktion vil ikke alene kunne afløse proteiner importeret fra tredjelande, men vil også kunne indgå som et virkemiddel til fjernelse af kvælstof fra de marine områder.

Regeringen ønsker derfor at sætte fokus på en grøn omstilling af akvakultursektoren og vil udarbejde en strategi med fokus på øget ressourceeffektivitet, innovation og forbedret konkurrenceevne i sektoren, som kan skabe værdi, vækst og arbejdspladser – også i yderområderne, hvor hovedparten af akvakulturproduktionen sker i dag.

Vækstforum Nordjylland har særligt fokus på vækst i akvakultursektoren i tæt samarbejde med en række stærke videninstitutioner i regionen. Som led i den regionale vækstpartnerskabsaftale mellem regeringen og Vækstforum Nordjylland inddrages Vækstforum Nordjylland i arbejdet med den nye akvakulturstrategi.

Regeringen vil:

- Fremlægge en strategi for en bæredygtig udvikling af akvakultursektoren i Danmark 2014-2020 i foråret 2014.
- I samarbejde med Vækstforum Nordjylland tage initiativ til at etablere formelle samarbejdsnetværk mellem forsknings- og udviklingsmiljøerne og teknologi- og primærproducenterne indenfor og på tværs af værdikæden af akvakultur samt arbejde for at øge merværdien for skaldyr og skaldyrsprodukter.

6. MINDRE VANDFORBRUG OG BEDRE UDNYTTELSE AF ALTERNATIVE VANDKILDER I FØDEVAREERHVERVET

Fødevareerhvervet forbruger meget vand i deres produktion. 70 pct. af verdens vandforbrug går til fødevareproduktion. Danmark kan bidrage til at gøre verden mere vand-effektiv, og en fortsat effektivisering af vandforbruget vil medvirke til, at fødevarevirksomhederne kan fastholde konkurrencedygtige priser gennem lave ressourceomkostninger.

Det globale marked for vandteknologi til fødevare- og drikkevareindustrien (herunder mejerisektoren) forventes at stige fra 3,3 mia. dollars i 2011 til 6 mia. dollars i 2020.⁹

Der er store miljømæssige og økonomiske potentialer ved at øge brugen af alternative vandkilder (sekundavand). Alternative vandkilder er vand af en anden kvalitet end drikkevand, eksempelvis regnvand eller vand, der er i overskud fra de industrielle processer. Både vandforbruget i produktionen og bortskaffelsen af spildevand er betydelige omkostningsparametre for de fødevareproducerende virksomheder. Miljømæssigt er der ligeledes store fordele ved at optimere vandforbruget.

I samarbejde med Landbrug & Fødevarer har Miljøministeriet undersøgt mulighederne for at etablere et projekt omkring "Det vandløse mejeri". Mejeriindustrien og teknologi-producenter er interesserede i at indgå i et projektsamarbejde, hvor det er målet, at det overskydende vand fra mælken bruges til at dække et mejeris behov for vand. Projektet har afdækket, at der er basis for at etablere et Vandløst mejeri, samt at der på tværs af de eksisterende mejerier er potentialer for vandbesparelser i størrelsesorden 20-30 pct.

Regeringen har udbudt 7,5 mio. kr. til at igangsætte et partnerskab om bedre udnyttelse af alternative vandkilder inden for fødevareindustrien, som skal adressere udfordringerne via nye samarbejdsformer med involvering af offentlige myndigheder, videninstitutioner, vandselskaber, store vandforbrugere, internationale aktører og teknologi-producenter.

Udbuddet er vundet af projektet Vandeffektive mejerier – et partnerskab på vejen mod det vandløse mejeri. Partnerskabet består af fem mejerier, Fødevarestyrelsen, Landbrug & Fødevarer, Dansk Erhverv, Danmarks Naturfredningsforening, Vestforsyning A/S, seks teknologi-producenter samt fem videninstitutioner.

Regeringen vil:

- Igangsætte et partnerskab om Vandeffektive mejerier.

⁹ "Global Water Market 2014", Global Water Intelligence.

7. FREMME DANSKE INTERESSER OG SIKRE ET HØJT AMBITIONSNIVEAU I INTERNATIONALE FORAS BÆREDYGTIGHEDSINITIATIVER

EU, OECD og FN's fødevarer- og landbrugsorganisation (FAO) arbejder i disse år med at definere, hvad bæredygtighed inden for fødevarerområdet er, og hvordan man kan og bør måle udviklingen på området. Denne indsats kan på sigt få betydning for dansk konkurrenceevne og eksport.

I Europa er det særligt EU-Kommissionen, der driver arbejdet fremad med sin "Køreplan for et ressourceeffektivt Europa". Som et led i køreplanen diskuteres det, hvilke indikatorer der skal måles på, når det gøres op, hvor bæredygtige medlemslandenes fødevarerhverv er. Resultaterne vil blive brugt i opfølgningen på EU's vækststrategi Europa 2020, hvor øget bæredygtighed er et centralt mål. Endvidere indgår det også som et indsatsområde i Kommissionens strategi for bioøkonomien.

På globalt plan er FAO en aktiv spiller baseret på faglige spidskompetencer og har sammen med OECD omfattende statistiske databaser mv. FAO udvikler livscyklusanalyser, der måler miljøpåvirkningen af en række husdyr, fx køer og svin, samt produktion af mælkeprodukter. Her kan danske fortrin, som høj fodereffektivitet og lavt forbrug af vand, energi, gødning og sprøjtegifte, indgå i fastsættelse af relevante, ambitiøse parametre og målemetoder, så Danmark får et retvisende billede af udviklingen på sigt. Det kræver deltagelse af danske forskningsinstitutioner i initiativer som FAO's Partnership on Benchmarking and Monitoring the Environmental Performance of Livestock Supply Chains¹⁰ samt i arbejdet i FAO's Landbrugskomiteé, som blandt andet også er engageret i initiativet "the Global Agenda of Action for sustainable livestock".

Danmark har skabt flotte resultater på bæredygtighedsområdet – ikke mindst fordi der fra politisk side er blevet stillet store krav til landbrugets miljøhensyn. Det har skabt værdifuld viden og erfaringer hos myndigheder, virksomheder og forskningsinstitutioner, som skal deles med andre lande og internationale organisationer.

Ved at sætte et præg på internationale definitioner og målemetoder kan Danmark både sikre et højt ambitionsniveau og et indhold, der matcher danske landbrugs- og fødevarerhvervs spidskompetencer. Det er en investering i fremtiden, hvor resultaterne af de igangværende bæredygtighedsinitiativer kan danne rammen om ny regulering.

Regeringen vil:

- Løbende samarbejde med fødevarerhvervet om at identificere de internationale bæredygtighedsinitiativer, hvor der er mest brug for, at Danmark gør sine interesser gældende.
- I forhandlinger om Fødevarerministeriets aftaler om forskningsbaseret myndighedsbetjening inddrage behovet for udvikling af det faglige grundlag, der skal spilles ind i internationale bæredygtighedsinitiativer.

¹⁰ Inkl. Life Cycle Analysis methods (LCA).

8. FREMME DANSKE INTERESSER I DE EUROPÆISKE MILJØKRAV TIL FØDEVAREVIRKSOMHEDER

Med IE-direktivet¹¹, som fastlægger rammen for miljøgodkendelse af de største og mest miljøbelastende virksomheder og husdyrbrug i EU, bliver EU-Kommissionens BAT-konklusioner¹² bindende i hele EU og dermed også for det danske fødevarerhverv.

Med disse BAT-konklusioner stilles der i de efterfølgende miljøgodkendelser både krav til virksomhedernes emissioner og ressourceanvendelse. De foreskriver ikke anvendelse af bestemte teknologier, men fokuserer på opnåelige emissionsniveauer. Også ressourceeffektivitet kan forventes at blive omfattet af de nye standarder.

Regeringen vil arbejde målrettet for, at BAT-konklusionerne i videst muligt omfang afspejler og dermed fremmer danske virksomheders produktionsprocesser og styrker. Denne indsats vil bidrage til at styrke de danske fødevarer virksomheder i den internationale konkurrence, grøn omstilling og et bedre miljø.

Påvirkningen af det europæiske arbejde skal ske i tæt dialog med de berørte virksomheder: både de virksomheder, der bliver omfattet af de nye krav, når BAT-konklusioner omsættes i deres miljøgodkendelse, og de miljøteknologivirksomheder, der leverer løsningerne.

Regeringen ønsker at styrke samarbejdet mellem fødevarer virksomheder, teknologi-leverandører, de grønne organisationer og myndigheder med henblik på at fremme og beskrive teknologier, teknikker og metoder til de europæiske BAT-konklusioner. Det tætte samarbejde skal sikre, at de nye krav bliver så omkostningseffektive som muligt set med danske øjne, samtidig med at resultatet er til gavn for miljøet.

Regeringen har allerede taget initiativ til et partnerskab om "Vand i industrien", som har stor relevans for danske fødevarer virksomheder. Regeringen vil endvidere tage initiativ til endnu et partnerskab vedrørende "fødevarer, drikkevarer og mælk", da EU-Kommissionen nu har besluttet at igangsætte arbejdet med BAT-konklusioner på dette område i 2014.

Disse partnerskaber skal indsamle viden og information om miljøeffektive teknikker i industrien. Danske virksomheders erfaringer med effektiviseringer gennem optimering af produktionsprocesserne kan således være med til at sætte standarden i EU. Ved at virksomhederne inddrages tæt i processen med udviklingen af den kommende EU-regulering, sikres det, at de er godt klædt på, når de bindende BAT-konklusioner skal implementeres i Danmark.

Regeringen vil:

- Invitere danske fødevarer virksomheder til deltagelse i et nyt partnerskab, der skal sætte solide danske fingeraftryk på udarbejdelsen af BAT-konklusioner for virksomheder, der producerer "fødevarer, drikkevarer og mælk".

¹¹ Direktivet om industrielle emissioner, som trådte i kraft januar 2013.

¹² Mindstekrav til virksomhedernes anvendelse af bedst tilgængelig teknik (BAT - Best Available Techniques).

LØSNINGSORIENTERET REGULERING OG KONTROL

Fødevarerhvervet i Danmark er kendetegnet ved et tæt samspil mellem virksomheder og myndigheder. En intelligent og ansvarlig miljø- og fødevareregulering og -kontrol er afgørende for fødevarerhvervets produktionsbetingelser og eksport. Omvendt kan uhensigtsmæssig regulering og kontrol være hæmmende for udviklingen i fødevarerhvervet.

Regeringen ønsker en mere effektiv regulering og kontrol, der giver bedre muligheder for vækst og udvikling i de danske fødevarerhverv uden at gå på kompromis med det høje danske niveau for miljøbeskyttelse og fødevarer sikkerhed.

Det er væsentligt, at den konstruktive dialog mellem erhverv og myndigheder videreføres for at sikre en løsningsorienteret regulering, effektiv kontrol, gode rammevilkår og håndtering af pludseligt opståede kriser på eksportmarkederne.

Der iværksættes en række initiativer, der skal gøre det lettere for virksomhederne at starte op og ændre produktionen. Nye produktionsanlæg og processer er næsten altid mere ressourceeffektive og miljøvenlige end de eksisterende, og investeringer fremmer dermed både vækst og den grønne omstilling.

Frem mod 2020 er målet, at Danmark skal effektivisere miljøadministrationen markant. Over de kommende år skal sagsbehandlingstiden for miljøgodkendelser reduceres, og de administrative byrder skal lattes på udvalgte områder.

Regeringen vil iværksætte en forundersøgelse med sigte på en omfattende forenkling af miljøgodkendelsesprocessen for virksomheder, hvorved fire ud af fem godkendelser vil kunne undværes, og sagsbehandlingstiden reduceres betragteligt. I dag skal ca. 5.800 virksomheder have en miljøgodkendelse, inden de etablerer sig, og inden de udvider eller ændrer produktionen. Heraf er ca. 5-7 pct. fødevarerhverv, hvilket skal ses i sammenhæng med, at der er mange store forarbejdningsvirksomheder inden for fødevarerområdet. Mange af virksomhederne oplever lange sagsbehandlingstider. Hvis sagsbehandlingen effektiviseres, vil virksomhederne hurtigere kunne udbygge og omstille produktionen. Det vil øge produktiviteten og blandt andet medføre, at nye miljøvenlige og ressourceeffektive teknologier og processer hurtigere indføres. Ligeledes skal det afdækkes, hvordan sagsbehandlingen kan understøttes digitalt, både for at lette virksomhedernes arbejde og for at sikre, at myndighederne kan gennemføre et effektivt, risikobaseret kontrolsystem, så der ikke går på kompromis med miljøbeskyttelsesniveauet.

Forenklinger vil have væsentlig betydning for fødevarerhverv, men vil også gavne jobskabelsen i en række andre industrier. Der opnås en yderligere samfundsøkonomisk gevinst, da virksomhederne får tilskyndelse til at investere mere i produktion og job i Danmark.

Miljøregulering af landbruget, herunder miljøgodkendelser af husdyrbrug, er ikke omfattet af indsatsen, men indgår i overvejelserne i opfølgningen på Natur- og Landbrugs-kommissionen. Der er dog en enkelt undtagelse, det er initiativ 12 om foderoptimering, som hører til miljøregulering inden for husdyrproduktionen.

Der er i fødevarerhvervet forståelse for, at reguleringen på fødevarerområdet bidrager til at sikre forbrugernes tillid til erhvervet og adgangen til udenlandske markeder, og der er generel tilfredshed med myndighedernes administration af reglerne på området. Regeringen vil iværksætte en række initiativer, der skal bidrage til, at fødevarerreguleringen og myndighedernes administration af denne kan give de danske fødevarerhverv endnu bedre muligheder for vækst og udvikling.

Boks 1. Samfundsøkonomisk gevinst ved enklere og hurtigere miljøregulering

Der er mange produktionsvirksomheder i fødevarerhvervet, som er omfattet af krav om miljøgodkendelser. Vækstteamet for fødevarer påpegede derfor, at det er væsentligt med en løsningsorienteret miljøregulering, der giver gode muligheder for vækst og udvikling uden at slække på de danske miljøstandarder. Arbejdet i vækstteamet afdækkede blandt andet en række konkrete cases, hvor samarbejdet mellem virksomheder og myndigheder kunne styrkes.

Enklere og hurtigere miljøgodkendelser kan øge produktionen i Danmark.

1. Virksomhedens administrative omkostninger falder

Virksomhedens administrative omkostninger forbundet med en miljøgodkendelse falder, da der vil være mindre brugerbetaling og enklere og hurtigere sagsgange ved miljøgodkendelsen.

2. Planlagte investeringer kan komme hurtigere i gang

For en miljøgodkendelsespligtig virksomhed betyder enklere og hurtigere miljøgodkendelser, at virksomheden kan tilpasse sin produktion mere effektivt og påbegynde ny produktion hurtigere. Hensigten er, at den enkelte virksomhed i gennemsnit kan reducere ventetiden for en miljøgodkendelse med ca. et halvt år. Det er en samfundsøkonomisk gevinst, da kapitalen nu kan anvendes mere effektivt og derved skabe produktion og arbejdspladser hurtigere.

3. Øget afkast betyder flere investeringer

Når kapitalen kan anvendes mere effektivt, vil flere, både danske og udenlandske virksomheder, placere deres produktion i Danmark. Det vil øge investeringerne i det danske produktionsapparat.

4. Øget produktion giver flere job

Flere investeringer og mere produktion i Danmark vil skabe større efterspørgsel efter arbejdskraft. Det vil skabe flere danske job og giver grundlag for at opretholde de høje danske lønninger.

9. STYRKE UDBREDELSEN AF RUMMELIGE MILJØGODKENDELSE FOR FØDEVAREVIRKSOMHEDER M.M. REGULERET AF FASTSATTE EMISSIONSGRÆNSER OG IKKE PRODUKTIONSLOFTER

Regeringen ønsker at fremme anvendelsen af rummelige og fremtidssikrede miljøgodkendelser, som er reguleret af fastsatte emissionsgrænser og ikke produktionslofter.

I dag kan miljøgodkendelser indeholde vilkår om såvel emissionsgrænser som egentlige produktionslofter. Produktionslofter virker ufleksible og fjerner virksomhedernes incitament til løbende at investere i miljøteknologiske løsninger.

Den administrative praksis skal ændres, så kravene til virksomheder stilles i forhold til udledninger og ikke med produktionslofter. Når der ikke er fastsat produktionslofter i miljøgodkendelserne, vil virksomhederne slippe for at søge om miljøgodkendelse til en række mindre ændringer, fordi de vil have mulighed herfor med de emissionsvilkår, der allerede er stillet i en gældende godkendelse.

Ligeledes skal det fremmes, at myndighederne i langt højere grad meddeler rummelige miljøgodkendelser, der giver plads til, at virksomhederne kan ændre produktionen inden for rammerne uden at skulle igennem en tidskrævende godkendelsesproces.

De rummelige miljøgodkendelser er fremtidssikrede miljøgodkendelser, som behandler projekter, som virksomheden planlægger at gennemføre inden for de kommende fx fem år, så der er mulighed for at udvide eller ændre produktionen uden at skulle igennem en ny godkendelsesproces. Mere udbredt anvendelse af emissionsbaseret eller udledningsbaseret regulering betyder ydermere, at fx et mejeri kan øge eller omlægge produktionen uden nye godkendelser, så længe det ikke øger udledningen af spildevand mv. Det tilskynder virksomhederne til løbende at indtænke ressourceeffektive og miljøteknologisk avancerede løsninger i produktionsprocesserne.

Det giver virksomhederne langt større frihed, som vil sætte gang i vækst og produktion ved fx at gøre det nemmere at starte ny virksomhed og hurtigt omstille sig til ændringer i markedet.

Regeringen vil:

- Fremme at der i miljøgodkendelser reguleres på fastsatte emissionsgrænser og ikke produktionslofter.
- Fremme indførelse af og formidle rummelige miljøgodkendelser.
- Udgive en digital vejledning om miljøgodkendelser.

10. FREMME ANVENDELSE AF GENERELLE STANDARDER FREM FOR INDIVIDUELLE KRAV

Opnåelsen af miljøgodkendelser kan gøres enklere og hurtigere gennem anvendelsen af generelle standarder frem for individuelle krav ved at udarbejde flere branchebekendtgørelser.

Branchebekendtgørelser er standardiserede miljøkrav til specifikke brancher, hvor de berørte virksomheder kan nøjes med at sende en anmeldelse i stedet for en ansøgning om miljøgodkendelse; en anmeldelse kan sagsbehandles på under fire uger. Der vil blive udarbejdet flere branchebekendtgørelser med sådanne enkle standarder i en tæt dialog med erhvervet. Regulering gennem branchebekendtgørelser kan ikke lade sig gøre inden for alle brancher. Udarbejdelse af sådanne standardiserede krav forudsætter blandt andet, at der er tale om brancher med relativt ensartede driftsforhold. Inden for fødevarerhvervet og beslægtede brancher kan branchebekendtgørelser i første omgang tænkes udarbejdet inden for biogasanlæg og korn- og foderstofvirksomheder.

Ved udformning af ny lovgivning om virksomheders miljøregulering vil Miljøministeriet have øget fokus på, hvornår EU's regler implementeres direktivnært, og hvornår der eventuelt bør suppleres med nationale regler. De supplerende nationale regler skal fortsat baseres på en oplyst og transparent proces med løbende interessentinddragelse.

Regeringen vil:

- Udarbejde flere branchebekendtgørelser og derved fremme anvendelse af generelle standarder frem for individuelle krav.
- Have fokus på hvornår EU's regler implementeres direktivnært, og hvornår der eventuelt bør suppleres med nationale regler.

11. ENKLERE OG HURTIGERE MILJØGODKENDELSER FOR FØDEVAREVIRKSOMHEDER M.M. GENNEM EN MERE SAMMENTÆNKT MILJØREGULERING OG EFFEKTIV, DIGITAL SAGSBEHANDLING

Miljøgodkendelser tager i gennemsnit over ni måneder og kan i nogle tilfælde tage op til flere år. I langt de fleste tilfælde kan de erstattes af en anden form for kontrol, som er administrativt lettere for både virksomhed og myndighed. Derfor ønsker regeringen en omfattende forenkling af miljøgodkendelsesprocessen for virksomheder, hvorved fire ud af fem godkendelser vil kunne undværes. Hensigten er at forenkle miljøreglerne og udvikle et system, der giver virksomhederne mere fleksibilitet, kortere sagsbehandlingstid og dermed mulighed for hurtigere omstilling af produktionen under forudsætning af, at aktiviteterne ikke har væsentlig negativ virkning på miljøet.

Der iværksættes således en forundersøgelse for at identificere barriererne for at skabe en enklere og hurtigere miljøgodkendelsesproces gennem en samtænkning af systemet for Vurdering af Virkninger på Miljøet (VVM) og miljøgodkendelser, så en lang række virksomheder fremadrettet alene vil få én integreret tilladelse.

Ved i større omfang at lade individuelle miljøgodkendelser afløse af en digital anmeldelse, hvor virksomheder anmelder virksomhedsopstart og produktionsomlægninger, og redegør for virksomhedernes miljøforhold, vil et stort antal sager kunne behandles hurtigere. Med en ny, kort sagsbehandlingstid vil anmeldelsen kunne resultere i en samlet godkendelse, så investeringer og produktionsændringer kan igangsættes meget hurtigere. Det vil være en administrativ lettelse for virksomhederne samt styrke incitamentet til øgede investeringer.

Der er i dag ca. 5.800 virksomheder, som skal have en miljøgodkendelse. De største 800 virksomheder (IED-virksomheder) skal have en individuel miljøgodkendelse i henhold til EU-krav, men en samtænkning af VVM og miljøgodkendelser vurderes at kunne lette vilkårene for langt hovedparten af de resterende 5.000 virksomheder.

Regeringen vil endvidere afdække, hvilke digitale værktøjer der bedst understøtter konkrete ændringer til effektivisering af miljøgodkendelsessystemet. Digitaliseringen skal bidrage til lettere sagsbehandling, større åbenhed og gennemsigtighed i sagsbehandlingen og indeholde digitale værktøjer til ansøgninger, indberetninger og afgørelser.

I dag er der ofte en tung sagsbehandling, hvor virksomhed og myndighed må skrive frem og tilbage mange gange, før der er styr på alle de nødvendige oplysninger i en ansøgning. Digitalisering skal yderligere fremme denne dialog mellem virksomheder og myndigheder og ikke mindst gøre processen enklere for alle.

Regeringen vil:

- Iværksætte en forundersøgelse med sigte på at skabe en enklere og hurtigere miljøgodkendelsesproces gennem en samtænkning af VVM og miljøgodkendelser, så en lang række virksomheder fremadrettet alene vil få én integreret tilladelse.
- Iværksætte en forundersøgelse for at afdække mulighederne for digitale værktøjer, der understøtter ansøgninger, dialog, afgørelser, tilsyn, indberetninger mv.

12. FODEROPTIMERING GIVER MULIGHED FOR FLERE PRODUCEREDE SLAGTESVIN

Dansk landbrug har gennem de seneste år forbedret foderoptaget i husdyrproduktionen. Det gælder særligt producenterne af slagtesvin. Dette medfører, at der udskilles mindre kvælstof til miljøet pr. produceret slagtesvin. Regeringen vil på den baggrund fremrykke en opdatering af omregningsfaktoren for dyreenheder inden for alle husdyrproduktioner. Det betyder, at der kan fastsættes nye normer for, hvor meget husdyrgødning, der kan udbringes på landmændenes marker.

Den opdaterede omregningsfaktor for dyreenheder vil blandt andet medføre, at producenter af slagtesvin kan øge produktionen med op til ca. 8 pct. med det samme udbringningsareal, forudsat der er godkendelse eller tilladelse fra kommunen til produktionsudvidelsen. Ændringen giver samlet set et potentiale for produktion af op til 1,5 mio. flere slagtesvin årligt. Andre former for husdyrproduktion vil opleve mindre justeringer.

De opdaterede omregningsfaktorer for dyreenheder vil træde i kraft pr. 1. august 2014.

Regeringen vil:

- Opdatere omregningsfaktoren for dyreenheder, så landbrugets evne til foderoptimering udnyttes. Det giver mulighed for produktion af op til 1,5 mio. flere slagtesvin om året.

13. VÆKSTTJEK AF VÆSENTLIG DANSK FØDEVARE-REGULERING OG -KONTROL

Danmarks position som en stærk eksportnation er tæt forbundet med vores lovgivningsmæssige ambitioner om at sætte et højt beskyttelsesniveau for dyresundhed og fødevarer sikkerhed og med tilstedeværelsen af et effektivt offentligt kontrolsystem, der løbende udvikles i dialog med erhvervet.

Regulering og kontrol har dog også omkostninger for erhvervet, og det skal til stadighed sikres, at den nationale regulering giver de bedste udviklingsmuligheder for danske fødevarer virksomheder. Det skal derfor vurderes, om den danske fødevarer kontrols regelforklaring og kontrol påvirker erhvervenes vækstmuligheder.

Ligeledes skal gældende og fremtidig EU-regulering vurderes med henblik på at identificere og håndtere elementer, der bremser potentiale for vækst. Et eksempel på muligheder for yderligere vækst er anvendelse af biprodukter fra fødevarerproduktion, hvor der vurderes at være potentiale for øget ressourceeffektivitet.

Desuden vil Fødevarestyrelsen, i dialog med erhvervet, gennemføre et pilotprojekt i udvalgte lande, med det formål at afdække om den danske administration af fødevarer kontrollen giver anledning til ulige konkurrencevilkår set i forhold til erhvervets vilkår i andre lande. Erfaringer herfra vil kunne udnyttes på andre områder, der har betydning for erhvervets konkurrencevilkår.

Kødkontrollen på de danske slagterier har en afgørende betydning for markedsadgangen på vigtige eksportmarkeder, som fx Kina. I Danmark betaler slagterierne for de faktiske udgifter til kødkontrollen. Der er gennem de senere år gennemført markante effektiviseringer af kødkontrollen, som har sikret en betydelig nedbringelse af de gebyrer, slagterierne pålægges i forbindelse med kontrollen. Der vurderes dog fortsat potentiale for yderligere effektiviseringer, og derfor vil regeringen i samarbejde med erhvervet gennemføre en benchmarking på tværs af kontrolsteder.

Regeringen vil:

- I løbet af 2013 iværksætte et væksttjek af væsentlig dansk fødevareregulering og -kontrol med fokus på evt. barrierer eller potentialer for danske fødevarerhververs vækstmuligheder.
- I samarbejde med interessenter gennemføre et pilotprojekt, hvor der udføres et nabotjek i udvalgte lande, med henblik på at afdække om den danske administration af fælles EU-regler kan give anledning til ulige konkurrencevilkår for erhvervet.
- I samarbejde med slagterierne arbejde for at opnå yderligere effektiviseringer af kødkontrollen, blandt andet ved at få gennemført benchmarking på tværs af kontrolsteder for at identificere "best practice".

14. BEDRE VÆKSTVILKÅR FOR ERHVERVET VED EN STYRKET DIALOG OM LOVGIVNINGEN PÅ FØDEVARE-OMRÅDET

Tæt og åben dialog med fødevarerhvervet er en forudsætning for gode vækstvilkår for erhvervet og anses derfor som en kerneopgave for myndighederne. Der er en lang tradition for dialog, og der findes allerede veletablerede strukturer for samarbejde i en række eksisterende fora.

Erhvervet og andre interessenter inddrages i forhandlingerne om lovgivningen på fødevarerområdet i EU-regi, dels som høringsparter, dels gennem deltagelse i interessentudvalg. Strukturerne vil fremadrettet blive styrket, så erhvervet inddrages proaktivt på flere niveauer og orienteres om udviklingen undervejs i forhandlingerne om ny lovgivning. Større kommende EU-sager vil så tidligt som muligt blive drøftet med erhvervet, blandt andet i regi af Det Rådgivende Fødevarerudvalg. En styrket inddragelse af erhvervet skal bidrage til at sikre et optimalt grundlag for at fremme danske standpunkter, en aktiv anvendelse af faglig viden, som er til rådighed i Danmark, samt at der i tide kan tages højde for de konsekvenser, som ny lovgivning vil have for erhvervet.

Efter vedtagelsen af nye harmoniserede EU-regler bør dialogen om reglernes anvendelse fortsætte. Eksempelvis er de harmoniserede regler for anvendelse af ernærings- og sundhedsanprisninger et omfattende og komplekst regelområde, hvor en løbende dialog med interessenter om reglernes fortolkning og anvendelse prioriteres. Det er vigtigt at sikre en god dialog med erhvervet om den danske administration og kontrol af fælles EU-regler, så det sikres, at erhvervet ikke udsættes for ubegrundet forskelsbehandling, set i forhold til erhvervet i andre EU-lande.

Fødevarerlovgevingen er i høj grad harmoniseret i EU. Der findes dog på enkelte områder særlige nationale regler, som er indført ud fra ønsket om at beskytte danske forbrugere på områder, hvor det ikke har været muligt at udarbejde fælles EU-regler. Det gælder fx de danske regler om salmonella, transfedt og nitrit. Regeringen vil tage initiativ til, at der udarbejdes en samlet oversigt over den lovgivning på fødevarerområdet, hvor Danmark ud fra et forbrugersyn er gået videre end resten af EU. Denne oversigt vil herefter løbende blive holdt opdateret. Oversigten skal danne grundlag for, at der på

opfordring af det Rådgivende Fødevareudvalg eller Fødevarestyrelsens Strategiske Interessentudvalg kan tages initiativ til en nærmere vurdering af den fortsatte berettigelse af udvalgte dele af denne lovgivning, herunder af behovet for eventuelle justeringer.

Regeringen vil:

- Sikre større inddragelse af relevante aktører ved nedsættelse af følgegrupper i udvalgte større EU-rådssager. Derudover skal de etablerede interessentfora bruges til bedre orientering om kommende EU-regler og fortolkning af gældende EU-lovgivning.
- I samarbejde med erhvervet og andre interessenter vil den fortsatte berettigelse af lovgivning på områder, hvor Danmark er gået foran ud fra hensyn til forbrugerbeskyttelsen, regelmæssigt blive taget op til vurdering.

15. MERE EFFEKTIV OG DIALOGBASERET FØDEVAREKONTROL FOR AT FREMME INNOVATION OG IVÆRKSÆTTERI

Regeringen vil arbejde for at sikre en så omkostningseffektiv fødevarekontrol som muligt uden at gå på kompromis med fødevarerens sikkerhed. Den fælles EU-lovgivning på fødevarerområdet er imidlertid kompleks og vil ikke kunne forventes væsentligt forenklet, hvis der fortsat skal sikres et højt niveau af forbrugerbeskyttelse. Den komplekse lovgivning kan udgøre en barriere for iværksættere, der gerne vil etablere nye fødevarer virksomheder. Der er derfor behov for at styrke fødevarekontrollens vejledningsindsats i forbindelse med kontrollen af nye fødevarer virksomheder.

Der er også behov for at udforske mulighederne for, hvordan offentlig-privat samarbejde kan bidrage til yderligere at fremme en effektiv og kompetent kontrol, blandt andet ved at den offentlige kontrol i højere grad kan udnytte den viden og de kontrolresultater, der allerede genereres hos nogle virksomheder. Det kunne være i form af egenkontrolresultater, kvalitetsstyring eller via certificering hos et 3. partsorgan.

Det nuværende Fødevareforlig 2 lægger vægt på en kompetent og dialogbaseret fødevarekontrol, der effektivt og målrettet fokuserer på kendte fødevarerens sikkerhedsmæssige problemer, og som fleksibelt kan rettes mod nye risikoområder. Ved fornyelse af forliget i 2014 vil regeringen arbejde for at videreføre netop de tiltag i kontrollen samt supplere med nye initiativer, der gør det endnu lettere at være fødevarer virksomhed.

Regeringen vil:

- Tage initiativ til en startpakke, som skal styrke kontrollens vejledningsindsats i forhold til nyetablerede fødevarer virksomheder.
- Igangsætte forsøg med samling af kontrollen med virksomhedskæder, som er centralt styret. Forsøget skal blandt andet afdække mulighederne for en øget inddragelse af kædernes interne egenkontrol- og kvalitetsstyringssystemer.
- Arbejde for at der i fremtidens fødevarekontrol kommer endnu mere fokus på overførslen af viden fra Fødevarestyrelsen til de enkelte virksomheder, på kampagnekontrol og på bedre anvendelse af virksomhedernes egen dokumentation.

TALENT, DYNAMIK OG EKSPORT I FØDEVAREERHVERVET

Det er afgørende for den fortsatte udvikling og vækst af fødevareerhvervet, at der er et dynamisk miljø, som kan tiltrække nye, innovative virksomheder og investorer. Dette vil også styrke mulighederne for at udnytte den stigende globale fødevareefterspørgsel.

En forudsætning for at skabe et dynamisk erhvervmiljø er blandt andet, at erhvervet har kompetente medarbejdere og kan tiltrække nye talenter.

For at sikre fødevareerhvervet et stærkt rekrutteringsgrundlag er det nødvendigt med en målrettet uddannelsesindsats i tæt samarbejde mellem erhverv og uddannelsesinstitutionerne. Indsatsen skal skabe opmærksomhed om de mange jobmuligheder i fødevareerhvervet, blandt andet for unge med en erhvervsuddannelse.

Opstarten af nye virksomheder og nye investeringer er med til at skabe vækst, fornyelse og arbejdspladser i fødevareerhvervet. Regeringen ønsker derfor at skabe gode rammer for nye investeringer i fødevareerhvervet og gode vilkår for fødevareiværksætterne. For at sikre at flere virksomheder starter op og kommer ind i solide vækstforløb, tages der derfor en række initiativer, der adresserer barrierer og udfordringer for vækst i nye fødevarevirksomheder. Det skal blandt andet sikres, at virksomhederne har adgang til den nyeste viden om produktudvikling, afsætning m.m.

Dansk deltagelse i Food-KIC, det kommende europæiske viden- og innovationsfællesskab på fødevareområdet, jf. initiativ 21, vil desuden bidrage til at styrke samarbejdet mellem forskning, uddannelser og erhverv. Dette vil blandt andet styrke fødevareiværksætternes adgang til den nyeste forskningsbaserede viden og styrke indholdet på de videregående uddannelser i forhold til erhvervslivets fremtidige kompetencebehov.

Der er allerede fra offentlig side igangsat en række indsatser, der skal stimulere innovation og dynamik hos fødevarevirksomheder på lokalt, regionalt og nationalt plan. Det er væsentligt, at der sker en fortsat fokusering af indsatserne, for at de igangsatte initiativer har størst mulig effekt.

Vækst i nye fødevarevirksomheder kan med deres lokale forankring bidrage til også at øge beskæftigelse og indtjening i land- og yderområder.

Det er dog særligt udviklingen på de internationale markeder, som giver gode muligheder for at skabe vækst og arbejdspladser i Danmark. I kraft af denne udvikling, og de danske fødevarevirksomheders styrker på tværs af hele værdikæden fra primærsektoren til forarbejdningsvirksomheder og producenter af ingredienser, teknologi og udstyr, har erhvervet unikke muligheder for eksportdrevet vækst. Det gælder særligt inden for eksport af kvalitetsfødevarer med sundhed og bæredygtighed som centrale elementer samt teknologiske løsninger til en ressourceeffektiv fødevareproduktion

Regeringen har et markant fokus på at styrke dansk erhvervslivs muligheder på vækstmarkederne og har i løbet af 2012 og 2013 lanceret strategier for de ti væsentligste vækstlande. Strategierne indeholder ligeledes branchespecifikke tiltag, blandt andet for fødevareerhvervet. Regeringen har endvidere gennem den handelspolitiske strategi fokus på de generelle udfordringer for markedsadgang, som danske virksomheder møder på eksportmarkederne.

Landbrugs- og fødevareeksporten adskiller sig i flere henseender fra handel med andre varer. Det skyldes, at landbruget og fødevareerhvervet spiller en central rolle i forhold til mange landes politiske målsætninger om fødevarerikkerhed, forsyningssikkerhed, beskyttelse af de primære erhverv og beskæftigelse i sårbare områder, fastholdelse af nationale kvalitetsbegreber mv. Markedsadgang til lande uden for EU, og ikke mindst de nye vækstmarkeder, kan derfor være udfordrende. Generelt er fødevarebranchen præget af en høj grad af regulering og mange nationale særregler både inden for og uden for EU.

16. ØGE REKRUTTERINGSGRUNDLAGET OG TILTRÆKKE TALENTER GENNEM MERE ATTRAKTIVE FØDEVARE- UDDANNELSER

Regeringen er optaget af at sikre uddannelse og job til danskerne. Fødevareerhvervet tilbyder mange spændende jobmuligheder, som er fordelt over hele landet, og som dækker hele spektret af uddannelser og kompetencer fra ufaglærte til akademikere. Muligheder som ikke alle unge har fået øjnene op for. Virksomhederne har brug for kvalificerede, kreative og engagerede medarbejdere til at forløse potentialerne på vækstmarkederne. Derfor skal iværksætter, idérigdom og evnen til at omsætte viden til værdi i fokus på fødevareuddannelserne.

For at sikre sammenhæng mellem uddannelserne og fødevareerhvervets kompetencebehov er det afgørende, at der skabes et tæt samspil mellem uddannelsesinstitutionerne og erhvervet. Et stærkt samspil handler både om involvering i udviklingen af den enkelte institutions fødevareuddannelse og om en løbende dialog i forhold til de mere overordnede og strategiske indsatser på uddannelsesområdet. Samarbejdet fungerer i dag blandt andet gennem virksomheders deltagelse i uddannelsesinstitutionernes uddannelsesudvalg, aftagerpaneler mv.

Det er regeringens opfattelse, at der på fødevareområdet er mulighed for at styrke dialogen og samarbejdet mellem uddannelsesinstitutionerne og erhvervet. Regeringen ser positivt på, at arbejdsmarkedets parter og interesseorganisationer er gået sammen om at danne et partnerskab for Fremtidens Fødevareuddannelser. Et partnerskab, som kan inspirere med mål og retning for fremtidens fødevaremedarbejdere, profilere fødevareuddannelserne og arbejde for en bedre sammenhæng mellem de mange uddannelser på fødevareområdet. Regeringen vil bistå i processen og bidrage til at løfte de anbefalinger, som partnerskabet kommer frem til.

Der er mange beskæftigede i fødevareerhvervet med en erhvervsuddannelse. Der er høj søgning og stor prestige på en række af disse uddannelser, fx kokke- og konditoruddannelsen, blandt andet på grund af markante rollemodeller i medierne. Der er dog også erhvervsuddannelser på fødevareområdet, der har haft fald i antallet af studerende. Partnerskabet for Fremtidens Fødevareuddannelser kunne blandt andet arbejde for at skabe en tydeligere profil og større prestige inden for de fødevarerelaterede erhvervsuddannelser inspireret af tidligere succesfulde indsatser, som fx World Careers på det maritime område.

De fødevarerelaterede erhvervsuddannelser har potentialet til at blive en spydspids for nye, attraktive erhvervsuddannelser, der skaber flere entreprenører, og giver internationalt udsyn og gode muligheder for efterfølgende at gå videre i uddannelsessystemet.

Regeringen vil:

- Bidrage til partnerskabet for Fremtidens Fødevareuddannelser med deltagelse af arbejdsmarkedets parter, interesseorganisationer samt uddannelsesinstitutionerne, og som er understøttet af myndighederne.

17. BEDRE SAMMENHÆNG MELLEM UDDANNELSER OG ERHVERVSLIVETS KOMPETENCEBEHOV

Et nært samarbejde mellem erhverv og uddannelsesinstitutioner med videregående uddannelser er ligeledes afgørende for at sikre dimittender med relevante kompetencer inden for blandt andet fødevareområdet. Samarbejdet skal både sikre udvikling af relevante uddannelser samt bidrage til videnudveksling mellem studerende og erhverv. Et mere praksisnært samarbejde mellem institutioner og erhverv i form af blandt andet praktik- og trainee forløb samt projektsamarbejde kan fx bidrage til, at de studerende får konkret indsigt i erhvervets produktion og udfordringer samt bidrage til, at virksomhederne får den nyeste viden inden for området.

Samarbejdet mellem erhverv og uddannelsesinstitutioner om uddannelserne understøttes blandt andet via aftagerpaneler og uddannelsesudvalg. Herudover foregår der en løbende dialog mellem Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser og uddannelsesinstitutionerne om at øge praksisinddragelse, fx gennem nye undervisnings- og eksamensformer samt mere fokus på undervisernes innovative kompetencer og samarbejdet med erhvervslivet. Tilsvarende pågår en løbende dialog med erhvervsorganisationerne om samarbejde på uddannelsesområdet, og om hvordan uddannelsessystemet kan tilpasse sig i forhold til erhvervslivets efterspørgsel.

Regeringen har med innovationsstrategien ligeledes sat fokus på at styrke særligt den praksisnære videnopbygning og innovation i uddannelserne gennem øget samarbejde med virksomheder. Konkret understøtter regeringen innovationsprojekter, som skal motivere til praksisbaserede innovations- og videnaktiviteter i bred forstand.

Det er endvidere en del af innovationsstrategien, at de studerende skal have mulighed for at få merit for praksiselementer, som fx praktik, virksomhedsspecialer og samarbejde med aftagere. Desuden skal de studerende have mulighed for vejledning om iværksætteri.

I forbindelse med udviklingen af uddannelserne på fødevareområdet vil det være gavnligt at styrke dialogen mellem de forskellige fødevareuddannelser om blandt andet mulighederne for merit mellem uddannelserne og begrænsning af krav om supplering ved optag på beslægtede uddannelser.

Der findes pt. flere muligheder for videreuddannelse inden for fødevareområdet, fx akademigastronom, diplomuddannelse i ernæring, sundhedsfremme og ældrearbejde samt en masteruddannelse i fødevarekvalitet og -sikkerhed. Det bør undersøges, om der er tilstrækkelige muligheder for, at medarbejdere med en fødevareuddannelse kan videreudanne eller omskole sig.

Regeringen vil:

- Opfordre erhvervet til at være aktive i dialogen med uddannelsesinstitutionerne og indgå aktivt i samarbejde om løbende praksiserfaring og erhvervssamarbejde for studerende samt flere tilbud om praktik- og traineeforløb.
- Som led i opfølgningen på udviklingskontrakterne med institutionerne på de videregående uddannelser have fokus på mulighederne for øget erhvervssamarbejde.
- Fremme fleksible og indbyrdes sammenhængende fødevareuddannelser.
- Opfordre arbejdsmarkedets parter og de videregående uddannelsesinstitutioner til at styrke den løbende dialog om efteruddannelse.

18. STYRKET IVÆRKSÆTTERI GENNEM STØTTE TIL UDVIKLING OG AFSÆTNING AF ØKOLOGISKE PRODUKTER

I det danske fødevarerhverv starter der færre nye virksomheder end i andre erhverv. Og det er kun få af de nye virksomheder, der kommer ind i solide vækstforløb. Dette går ud over fornyelsen af erhvervet.

Mange iværksættere, som arbejder med økologiske fødevarer, skaber innovation og dynamik ved at arbejde med nye forretningsmodeller og ved at arbejde på tværs af de traditionelle strukturer. Det gør de ved fx at have egen landbrugsproduktion, forarbejdning, formidling og turisttilbud.

For at styrke fødevarerhvervets fremtidige udviklingsmuligheder ønsker regeringen derfor at gøre mere for at understøtte iværksættere og mindre virksomheder, som arbejder med økologiske fødevarer, blandt andet gennem tilbud om rådgivning i forhold til produktudvikling og -afsætning. Virksomhederne mangler ofte indsigt i aktuelle efterspørgselsforhold og de krav, der stilles fra detailkæder, hvilket kan hindre deres fremtidige vækstmuligheder. Det gælder fx viden om detailhandlens krav til indpakning af fødevarer i en emballageform, som kan håndteres af de eksisterende distributionssystemer mv.

Med initiativet styrker regeringen den økologiske iværksætterkraft og giver de økologiske fødevarer virksomheder bedre mulighed for at indfri deres potentiale og skabe fornyelse og vækst i fødevarerhvervet.

Regeringen har i forbindelse med aftalen om erhvervsrettede grønne initiativer med Enhedslisten afsat i alt 15 mio. kr. i 2014-2016 til at videreføre Økologisk Fødevarerådgivning. Rådgivningen har tidligere haft succes med at skabe mange nye økologiske produkter for få projektbaserede midler.

Regeringen vil:

- Øge kompetencerne inden for produktudvikling og afsætning gennem Økologisk Fødevarerådgivning og dermed styrke den økologiske iværksætterkraft.

19. STØTTE OP OM REGIONAL INDSATS FOR UDVIKLING AF KRAFTCENTER FOR FØDEVAREERHVERVET

Der er i Danmark mange indsatser rettet mod fødevarer virksomheder på lokalt, regionalt og nationalt plan. Det er væsentligt, at der sker en fortsat fokusering og koordinering for at sikre tilstrækkelig kritisk masse i indsatserne.

Danmark har med sin erhvervs- og forskningsmæssige viden om bæredygtig og ressourceeffektiv fødevarerproduktion mulighed for at blive et internationalt kraftcenter på fødevarerområdet, som kan tiltrække virksomheder, iværksættere og investorer.

En række private parter arbejder for at etablere en national platform, som skal samle store fødevarer virksomheder, SMV'er, følgeindustri, iværksættere og forskere. Platformen skal styrke samarbejdet i fødevarer klyngen og gøre videndelingen hurtigere og mere effektiv. Ved at skabe kritisk masse og sikre en hurtigere innovationsproces kan der banes vej for øget kommerciel succes og jobskabelse samt medvirke til at tiltrække nye danske og udenlandske investeringer.

Med den indgåede regionale partnerskabsaftale mellem regeringen og Region Midtjylland er det aftalt at samarbejde om en fortsat styrkelse af regionens indsats på fødevarerområdet. Regeringen vil derfor tage initiativ til, at der nedsættes en projektgruppe med deltagelse af relevante ministerier, Vækstforum for Region Midtjylland og andre aktører, fx kommuner, virksomheder og GTS-institutter (Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter), med henblik på at videreudvikle fødevarerindsatsen efter 2014.

Som led i denne proces kan der blandt andet være fokus på tilstedeværelsen af risikovillig kapital, da det formentlig vil kunne tiltrække endnu flere innovative iværksættere. I samarbejde med eksisterende aktører kan det afdækkes, om adgangen til iværksætterkapital på fødevarerområdet kan lettes, og hvordan fødevarerområdet kan blive mere attraktivt for investorer. Der blev fx i forbindelse med Food Festivalen i Århus afholdt et European Food Venture Forum, hvor en række internationale iværksættere præsenterede deres idéer over for 25 internationale venturekapitalselskaber.

Vækstforum for Region Midtjylland vil desuden igangsætte en dialog med andre relevante vækstfora om, hvordan man kan styrke samarbejdet med henblik på at sikre kritisk masse i indsatsen i fødevarerhvervet, og hvordan indsatsen kan være til gavn for virksomheder og arbejdstagere i andre regioner.

Regeringen vil:

- Nedsætte en projektgruppe, som frem mod næste drøftelse af regionale partnerskabsaftaler i 2014 vil søge at afklare, hvordan forskellige statslige tiltag kan bidrage til de ambitiøse planer for udvikling af den danske fødevarerklønge.
- Undersøge om der kan gøres yderligere for at styrke adgangen til risikovillig kapital på fødevarerområdet, fx gennem investornetværk.

20. FLERE OG BEDRE FØDEVARER PÅ MARKEDET

Detailhandlen spiller en afgørende rolle i forhold til at sikre dynamik i producentledet. Den danske dagligvarehandel er karakteriseret ved tre store aktører, som sælger næsten 90 pct. af dagligvarerne til forbrugerne. Disse aktører har dermed stor betydning for, hvilke varer forbrugerne kan vælge imellem. Dagligvarekæderne bruger blandt andet deres markedsstyrke til at forhandle sig frem til lavere priser.

Større producenter står typisk stærkere i forhandlingerne med dagligvarekæderne, da de kan tilbyde dagligvarekæderne en række fordele i form af fx store partier, leveringsikkerhed, større rabatter m.m. Dette kan være vanskeligt for de mindre producenter at matche.

Hvis de mindre producenter ikke kommer på hylderne i de store dagligvarekæder, kan det være svært for dem at nå ud til de danske forbrugere. Den begrænsede adgang til forbrugerne kan gøre det svært for dem at opbygge tilstrækkelig ekspertise og skalafordele til, at de kan konkurrere med større producenter i ind- og udland. Den begrænsede markedsadgang kan desuden betyde, at innovative producenter, som bidrager til øget værdiskabelse og konkurrenceevne i fødevarerhvervet, ikke får fodfæste på det danske marked.

Regeringen vil:

- I den igangværende analyse af fremtidens detailhandel blandt andet se på, hvordan producenterens adgang til markedet kan styrkes, samt på hvordan samhandlen mellem leverandører og dagligvarekæder påvirker dagligvarepriser og varesortiment.

21. BEDRE MARKEDSADGANG FOR BÆREDYGTIGE OG LOKALT PRODUCEREDE FØDEVARER

Hjemmemarkedet spiller en vigtig rolle for dynamikken i den danske fødevareklynge. Vækstlaget af små, lokale fødevareproducenter har brug for et kritisk og kvalitetsbevidst hjemmemarked, der efterspørger de innovative og bæredygtige produkter, som på sigt kan blive Danmarks næste eksportsucceser.

Den strukturelle udvikling i landbruget og fødevarerhvervet har til dels givet rum for nicheproduktioner, der tager afsæt i lokale ressourcer, kulturhistorie og autencitet. Afsætning af lokale nicheproduktioner har en positiv effekt på indkomst og beskæftigelse i landdistrikterne.

Flere regionale, lokale og nationale initiativer samt forskellige videninstitutioner har de senere år arbejdet med at udvikle potentialerne i den lokale fødevareproduktion. Alligevel finder mange fødevarieværksættere det stadig svært at identificere et marked for deres produkter og dermed udvikle deres virksomhed.

Regeringen ønsker at understøtte en bæredygtig og markedsdrevet vækst for underskoven af innovative lokalforankrede fødevarer virksomheder. Det skal ske ved at hjælpe med at forretningsudvikle småskalaproducenterne, ved at gøre det lettere for offentlige indkøbere at købe lokale fødevarer og ved at understøtte ildsjæle med ideer til nye markeder for afsætning af lokale produkter.

Der er brug for at samle og formidle de bedste erfaringer fra succesfulde lokale og regionale indsatser rundt om i landet med henblik på at professionalisere og forretningsudvikle de mindre fødevareproducenter, så de bliver i stand til at leve op til de høje krav, som stilles af indkøbere i både detailhandlen og det offentlige samt på eksportmarkederne.

Mange kommuner og regioner viser i dag en markant interesse for at indkøbe bæredygtige og lokalt producerede fødevarer. Offentlige indkøbere skal klædes bedre på til at håndtere de ofte komplicerede udbud af fødevarerindkøb, så kommuner og regioner sikres bedre forudsætninger for at købe bæredygtige og lokale fødevarer.

Endelig er der behov for at understøtte de mange gode ideer til innovative afsætningsformer og nye samarbejder mellem producenter og kunder, der i disse år spirer frem blandt ildsjæle rundt om i hele Danmark. Det vil både skabe vækst og job i lokalområdet og åbne nye markeder for fødevarieværksættere.

Derfor har regeringen i forbindelse med aftalen om erhvervsrettede grønne initiativer med Enhedslisten i perioden 2014-2017 afsat 17 mio. kr. til en task force for offentlige fødevarerindkøb til at understøtte initiativer, der styrker lokal afsætning af fødevarer.

Regeringen vil:

- Iværksætte projektet "Vækst i underskoven", der skal styrke mindre virksomheders adgang til markedet, forretningsudvikle de mindre virksomheder og sikre et større udbytte af eksisterende netværk på fødevarerområdet.
- Understøtte projekter, som torvemarkeder og fødevarerfællesskaber, der kan udvikle nye platforme for lokal afsætning, og knytte fødevarerforbrugerne tættere til de lokale producenter.
- Etablere et offentlig-privat partnerskab, der skal stille rådgivning til rådighed for indkøbere i det offentlige, med det formål at fremme innovation og grøn omstilling samt effektivisere udbudsprocesserne.
- Styrke fødevarerpolitikken på landdistriktsområdet, blandt andet ved at styrke de fødevareremæssige kompetencer omkring de Lokale Aktions Grupper.

22. FREMME EKSPORTEN GENNEM BEDRE HANDELS- POLITISKE RAMMEVILKÅR

Fødevarer virksomhederne møder ofte høje toldsætter og restriktive kvoter på de internationale eksportmarkeder. Hertil kommer markedshindringer i nogle eksportlande i form af nationale støtteordninger, der kan forvråde pris- og markedsdannelse samt omfatte tekniske handelshindringer.

Det er regeringens målsætning, jf. den handelspolitiske strategi, som blev fremlagt i maj 2013, at regeringen vil fremme fødevarer eksporten og international frihandel ved at arbejde for et højt ambitionsniveau for udvikling og brug af multilaterale aftaler i WTO, ligesom arbejdet med mere ambitiøse frihandelsaftaler mellem EU og centrale samhandelspartnere vægtes højt. Sigtet er reduktion af toldsætter og andre barrierer.

Regeringen vil:

- Arbejde for øget markedsadgang på vækst- og volumenmarkeder for danske landbrugs- og fødevarer gennem reduktion af toldsætter og andre barrierer.

23. STRATEGISK UDNYTTELSE AF FØDEVAREERHVERVETS INTERNATIONALE MARKEDSPOTENTIALE GENNEM UDVIKLING AF EN EKSPORTSTRATEGI

I kraft af den danske fødevarerklænges unikke forudsætninger for vækst relateret til eksporten af sunde, sikre og bæredygtige danske kvalitetsfødevarer ønsker regeringen at styrke eksportfremmeindsatsen.

Det er regeringens målsætning at understøtte såvel eksisterende som nye eksportpotentialer for fødevarer erhvervet, herunder at øge fokus på grøn omstilling, fx ved udforskning af potentialer for bæredygtighed som konkurrenceparameter. Konkret skal der udvikles en eksportstrategi for fødevarerområdet inden for rammerne af regeringens overordnede strategi for eksportfremme, som forventes lanceret marts 2014. Strategiarbejdet vil afdække den optimale udnyttelse af eksisterende offentlige og private ressourcer og virkemidler i Fødevarerministeriet, Udenrigsministeriet, Erhvervs- og Vækstministeriet, EU, Statskonsulenter, offentlig-private konsortier og hos erhvervets organisationer.

Eksportstrategien skal skabe et længerevarende og strategisk fokus på markeder, hvor man forventer fødevareklyngen har stort eksportpotentiale inden for de næste 10-15 år. Som en integreret del af selve strategien udarbejdes forslag til en række pilotprojekter, som understøtter enkelte eller flere af strategiens målsætninger. Forslag til mulige pilotprojekter kunne fx være offentlig-privat samarbejde om udvikling af en eksportfremmeplatform for danske SMV'er, der producerer økologiske/højkvalitetsfødevarer, klynge-samarbejder inden for fiskeindustriæden, der fokuserer på bæredygtig udnyttelse af eksisterende foder, udstyrs- og dambrugsressourcer eller udvikling af fælles markedsadgang for et bredspektret segment af produkter på det afrikanske marked.

Regeringen vil:

- Udvikle en eksportstrategi på fødevareområdet i dialog med erhvervsorganisationer og virksomheder samt relevante offentlige myndigheder. Eksportstrategien vil blandt andet indebære fokus på udvalgte markeder med konkrete eksportfremmeindsatser og løbende sikre, at eksisterende ressourcer udnyttes bedst muligt.

VÆKSTORIENTERET FØDEVARE- FORSKNING OG -UDVIKLING

Videndrevet fødevareproduktion og en vækstorienteret tilgang til fødevareforskning og -udvikling har stor betydning for vækstmulighederne i danske fødevarevirksomheder – herunder i særdeleshed for mulighederne for eksport. Danmark har et stærkt udgangspunkt, idet erhvervets andel af den samlede danske vareeksport er på ca. 24 pct., og forskningsmiljøerne inden for fødevareområdet har et højt internationalt niveau. Den danske patentaktivitet på fødevareområdet er ligeledes høj sammenlignet med de øvrige OECD-lande.¹³

Et aktivt internationalt forskningssamarbejde er en anden væsentlig forudsætning for at bevare og udvikle de danske styrkepositioner i fødevareerhvervet. Danske forskningsinstitutioner har hidtil med succes hjemtaget EU-forskningsmidler, hvilket de skal fortsætte med. Det er samtidig afgørende, at virksomhederne også får udbytte af de internationale forsknings- og innovationsprogrammer. En dansk deltagelse i det kommende europæiske viden- og innovationsfællesskab på fødevareområdet (Food-KIC) er et godt udgangspunkt for at styrke det offentlig-private samarbejde om forskning og innovation og anvendelse af den nye viden i erhvervslivet og uddannelserne.

For at opretholde og udvikle det stærke fundament er der behov for et fortsat fokus på at omsætte de offentlige investeringer i forskning og udvikling til vækst og beskæftigelse i fødevarevirksomhederne. En væsentlig forudsætning herfor er, at forskningen tager udgangspunkt i brugernes behov og efterspørgsel.

Det offentlige investerer i forskning, udvikling, demonstration og markedsmodning inden for fødevareområdet via basisbevillinger til universiteterne, midler til myndighedsbetjening samt konkurrenceudsatte midler rettet mod forskning og erhvervsliv. I 2013 er der via de konkurrenceudsatte midler og forskningsbaseret myndighedsbetjening bevilget ca. 1 mia. kr.

24. STYRKET DANSK DELTAGELSE I EUROPÆISK FORSKNINGS- OG INNOVATIONSSAMARBEJDE

EU råder over en række væsentlige programmer inden for forskning, innovation og erhvervsudvikling på blandt andet fødevareområdet. Med rammeprogrammet Horizon 2020, som kommer til at gælde fra 2014 til 2020, er budgettet styrket, og der lægges op til en tættere kobling mellem forskning og innovation.

Horizon 2020 lægger op til et langt større samspil mellem EU's programmer for forskning og innovation, både på europæisk og nationalt plan. På europæisk plan er der sat særligt fokus på koordination og synergi mellem programmerne, herunder mellem rammeprogrammet fra 2014 – Horizon 2020 – og Strukturfondene. Dele af CIP-programmet¹⁴, der giver direkte støtte til virksomheder, vil blive en integreret del af det kommende Horizon 2020, mens adgangen til risikovillig kapital videreføres i det nye EU-COSME-program (Programme for the competitiveness of enterprises and SME's).

¹³ Styrelsen for Forskning og Innovation: Kortlægning af dansk fødevareforskning, 2010. Data er fra 2008. Hvad angår antallet af indleverede patentansøgninger og udstedte patenter, lå Danmark i 2008 på en tredjeplads i OECD i forhold til befolkningsstørrelse.

¹⁴ Competitiveness and Innovation Framework Programme – et rammeprogram for konkurrence og innovation, som gælder for 2007-2013.

Danmark har i Horizon 2020 gode forudsætninger for deltagelse i projekter inden for fødevarer og bioøkonomi. Programmet har fokus på overgangen til det biobaserede samfund, herunder at sikre en bæredygtig landbrugsproduktion, genanvendelse af biologiske ressourcer (herunder affaldshåndtering) samt produktion af sikre og sunde fødevarer. Dette er områder, hvor Danmark har stærke forskningsmiljøer, væsentlige erhvervs-virksomheder samt et veludviklet landbrugs- og fødevarerådgivningssystem.

Tiltrækning af midler fra EU til forskning, udvikling og innovation samt det tværnationale samarbejde kan i væsentlig grad være med til at udvikle og styrke de danske viden- og forskningsmiljøer. Danmark har i det syvende rammeprogram for forskning (FP7) været blandt de bedste til at tiltrække forskningsmidler. Med 4,3 pct. af midlerne fra fødevarer-programmet ligger danske partnerseres udbytte her væsentligt over den gennemsnitlige danske andel for hele FP7 på 2,4 pct.

Hovedparten af det danske hjemtag af EU-midler inden for fødevarerområdet fra rammeprogrammet er gået til offentlige forskningsinstitutioner. Danske videninstitutioner og særligt danske virksomheder skal derfor være endnu bedre til at hente og anvende finansiering fra de kommende EU-rammeprogrammer i perioden 2014-2020.

For at understøtte en mere effektiv og koordineret implementering af EU-programmerne og for at sikre synergieffekter er der som led i innovationsstrategien i juni 2013 etableret et tværnationalt rådgivernetværk, EU-DK Support. Formålet er at styrke samarbejde og kompetenceudvikling, som skal understøtte den danske deltagelse i EU-programmerne. Formålet er ligeledes at sikre, at virksomheder, videninstitutioner samt organisationer og myndigheder, der deltager i EU's rammeprogrammer, får sammenhængende og målrettet rådgivning om mulighederne i alle EU's programmer vedrørende forskning, innovation og erhvervsudvikling. Netværket træder i funktion fra 1. januar 2014. Ligeledes er der udarbejdet en kortlægning og strategi¹⁵, som skal styrke dansk deltagelse i de europæiske programmer og partnerskaber, hvor Danmark har særlige eller potentielle styrkepositioner.

Et af de store initiativer af særlig interesse for fødevarerhvervet er dansk deltagelse i partnerskabet BRIDGE (Biobased and Renewable Industries for Development and Growth in Europe), jf. initiativ 2.

BRIDGE-partnerskabet har til formål at søge om støtte til forskning og innovation inden for Horizon 2020 med forventet fokus på at løse udfordringen med at erstatte forbruget af knappe fossile ressourcer med fornybare ressourcer ved fremstilling af biobaserede produkter og biobrændstoffer. Kommissionen har foreslået, at partnerskabet finansieres med ca. 1 mia. euro fra Horizon 2020, og hertil kommer privat medfinansiering, som forventes at blive på knap 3 mia. kr.

Regeringen vil:

- Som led i innovationsstrategien styrke samarbejdet om at understøtte den danske deltagelse i EU-programmerne og sikre større samarbejde, koordinering og synergi mellem de indsatser, som i dag yder support til virksomheders, videninstitutioners og andre myndigheders deltagelse i EU's rammeprogrammer.

¹⁵ Dansk deltagelse i Horizon 2020's samfinansierede partnerskaber – kortlægning og strategi 2013, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser.

25. MÅLRETTET INDSATS FOR EN STÆRK DANSK DELTAGELSE I DET KOMMENDE EUROPÆISKE VIDEN- OG INNOVATIONSFÆLLESSKAB FOOD-KIC

Kommissionen har fremsat forslag til det nye rammeprogram for forskning og innovation, hvoraf det fremgår, at der også afsættes midler til, at European Institute of Innovation and Technology (EIT) kan finansiere nye KIC (Knowledge and Innovation Communities). Det er markante videns- og innovationsfællesskaber, der har til formål at bringe forskere, videninstitutioner og virksomheder sammen i et partnerskab om at løse samfundsmæssige udfordringer inden for et givet område.

KIC skal bidrage til at samle områderne uddannelse, teknologi, forskning, erhvervsliv og iværksætteri for at styrke innovationskapaciteten og blive en vigtig drivkraft for styrket vækst og konkurrenceevne i Europa. Der er derfor stor vægt på at styrke samarbejdet mellem forskning og erhverv for at omsætte forskning til innovation. Desuden er uddannelse af kandidater med kvalifikationer, som erhvervslivet efterspørger, et vigtigt element i KIC. Et KIC kan have en økonomisk ramme på 100-150 mio. euro pr. år, heraf kan EU dække 25 pct.

Der er i juni 2013 opnået politisk enighed mellem Rådet og Parlamentet om at afsætte midler til et KIC inden for fødevarer i 2016 (Food-KIC). Der er på nuværende tidspunkt ikke sikkerhed for, at Danmark i givet fald vil være deltager i et vindende konsortium. Den endelige formelle godkendelse i EU's ministerråd og i Parlamentet af, hvorvidt der skal udbydes et Food-KIC, ventes i efteråret 2013.

I 2010 blev der givet støtte til tre store KIC inden for energi, klima og klimatilpasning samt IKT, men indtil videre uden dansk deltagelse. Det vil have stor betydning for dansk fødevarerhvervs adgang til den nyeste forskningsbaserede viden og for anvendelsen heraf, når der kommer et Food-KIC, og at der er dansk deltagelse heri.

Danske universiteter, virksomheder og erhvervsorganisationer har vist stor interesse for at indgå i et Food-KIC, da Danmark står stærkt både forsknings- og erhvervsmæssigt inden for fødevarerområdet. Der er gjort et stort forarbejde og skabt alliancer med blandt andet Sverige, Holland, Frankrig og Norditalien for at få dele af det kommende Food-KIC placeret i Danmark. Universiteternes og erhvervslivets forberedende arbejde i regi af FoodBest DK/SE har blandt andet været støttet af Det Strategiske Forskningsråds (DSF) netværksprogram, EU's regionale fond og Interreg-midler, regionale myndigheder, herunder af Vækstforum for Region Midtjylland, Region Hovedstaden og Region Sjælland.

Regeringen har bakket aktivt op om udbud af et Food-KIC i forbindelse med blandt andet rådsmøder og andre drøftelser med EU-medlemsstaterne, ligesom regeringen har understøttet den proces, som de danske deltagere i konsortiet er i gang med.

Regeringen vil:

- Aktivt støtte op om en central dansk rolle i det kommende Food-KIC og afsætte forskningsmidler til national medfinansiering, såfremt danske universiteter får en central position i et vindende konsortium.

26. FORTSAT STÆRKT FOKUS PÅ FØDEVAREFORSKNING, HERUNDER PRODUKTIONS- OG PROCESTEKNOLOGI

For danske virksomheder i fremstillingssektoren, herunder i fødevarerhvervet, er det vigtigt, at rammevilkårene for produktionen er indrettet, så det er attraktivt for virksomhederne at placere deres produktion og investeringer i Danmark.

En stor del af den danske fødevarereproduktion afsættes på eksportmarkederne. En stærk indsats for forskning og innovation inden for blandt andet produktions- og procesteknologi medvirker til at styrke de danske virksomheders internationale konkurrenceevne. For regeringen er det essentielt, at Danmark er i front med udvikling af nye ressourceeffektive, innovative og teknologiske løsninger på fødevarerområdet. Det er fx løsninger, der skal hjælpe den grønne omstilling på vej, afkoble påvirkningen af miljøet samt skabe job og vækst i erhvervet.

Der er i løbet af de seneste par år taget nye initiativer til at støtte udviklingen af produktions- og procesteknologi. Det er blandt andet sket i regi af de Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter (GTS), Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP) samt Det Strategiske Forskningsråd (DSF) og Rådet for Teknologi og Innovation (RTI).

Rådet for Teknologi og Innovation har således i de seneste resultatkontrakter med GTS-institutterne prioriteret produktionsteknologi inden for fødevarerområdet. Det betyder, at rådet i perioden 2013-2015 investerer mere end 16 mio. kr. i opbygningen af nye teknologiske kompetencer og serviceydelser inden for dette felt. Aktiviteterne fokuserer blandt andet på systematisk metodik til analyse og rådgivning inden for teknologiimplementering samt nye teknikker til brugerrettet automatisering og IKT-værktøjer til produktionen.

Regeringen har sammen med Enhedslisten i 2013 afsat og øremærket 20 mio. kr. under GUDP særskilt til "forædling og eksportværdi". Der fokuseres særligt på udvikling af ny produktions- og procesteknologi, der styrker virksomhedernes værdiskabelse og ressourceeffektivitet, og derved deres konkurrenceevne. Projekter, der skaber innovativ forædling af råvaregrundlaget og sidestrømme og styrker afsætningsmulighederne nationalt og internationalt for bæredygtige kvalitetsfødevarer, er ligeledes i fokus. Projekterne skal medvirke til grøn omstilling i forarbejdningssektoren med konkrete effekter på både bæredygtighed, effektivitet og værdiløft.

Endvidere har Det Strategiske Forskningsråd og Rådet for Teknologi og Innovation i 2013 udbudt et SPIR (Strategic Platforms for Innovation and Research) inden for fremtidens produktionssystemer. Formålet med SPIR er at inddrage virksomhederne både i planlægningen og udførelsen af forsknings- og innovationsaktiviteterne. Det forventes, at der bevilges ca. 65 mio. kr. til dette SPIR i slutningen af 2013. Når den private og offentlige medfinansiering medregnes, forventes den samlede sum at blive ca. 150 mio. kr. Det forventes, at også virksomheder fra fødevarerhvervet vil indgå i dette samarbejde.

Fremover vil regeringen desuden prioritere det offentlig-private forskningssamarbejde inden for fødevarerområdet gennem bevillinger til strategisk forskning.

Regeringen vil:

- Fortsat prioritere midler til strategisk forskning inden for FORSK2020 under forskningstemaet om bioressourcer, fødevarer og andre biologiske produkter. Med aftalerne om fordeling af forskningsreserven for 2014 er der afsat 116 mio. kr. til forskning i bioressourcer, fødevarer og andre biologiske produkter samt 30 mio. kr. til økologisk fødevarereproduktion.
- Udmønte 20 mio. kr. i 2013 under GUDP særskilt til "forædling og eksportværdi".

27. STYRKET FORSKNING OG INNOVATION I VIRKSOMHEDERNE GENNEM REVISION AF RÅDSSTRUKTUREN

De offentlige investeringer i forskning og innovation skal i højere grad omsættes til vækst og beskæftigelse i danske virksomheder. Det gælder også fødevarerhvervet.

For at understøtte værdiskabelsen i virksomhederne er det af stor betydning, at de offentlige støtteordninger er bedst muligt indrettet til at styrke forskning og innovation gennem hele værdikæden. Tilsvarende kan et veludviklet offentlig-privat samarbejde om forskning og innovation bidrage til at gøre det mere attraktivt for virksomhederne at investere i forsknings- og innovationsaktiviteter og dermed styrke forudsætninger for, at virksomhederne kan udvikle nye produkter og serviceydelser.

For at skabe mere sammenhængende og brugerorienterede støtteordninger har regeringen med innovationsstrategien igangsat et arbejde med at forenkle og forbedre de offentlige forsknings- og innovationsordninger, herunder også ordninger rettet mod fødevarerområdet. Regeringen har i oktober 2013 indgået aftale med alle Folketingets partier om en revision af rådsstrukturen, hvilket betyder etablering af en ny samlet innovationsfond, der skal understøtte et højere afkast af de offentlige investeringer i strategisk forskning, teknologiudvikling og innovation.

En styrkelse af forsknings- og innovationssystemet forventes at få stor betydning for fødevarerområdet, fordi kun ca. en tredjedel af den fødevarerforskning, der bliver udført i den offentlige sektor, er finansieret via basismidlerne, mens det for forskningen generelt gælder, at knap to tredjedele er finansieret af basismidler.¹⁶ Fødevarerforskningen er endvidere karakteriseret ved, at den i højere grad er anvendelsesorienteret forskning og ofte foregår i samarbejde med erhvervet. Samtidig anvendes erhvervets udgifter til fødevarerforskning og udvikling hovedsageligt til udviklingsaktiviteter. Der er dermed et godt udgangspunkt for et udbygget offentlig-privat samarbejde mellem den anvendte forskning på universiteterne og erhvervet.

Der eksisterer desuden flere programmer med relevans for fødevarerområdet, der støtter udvikling og demonstration. Det gælder Energiteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (EUDP), Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP) og Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (MUDP). Et styrket samarbejde mellem udviklings- og demonstrationsprogrammerne skal skabe yderligere sammenhæng mellem støtteordningerne og gøre det lettere for brugerne at få overblik over støttemulighederne samt at sikre, at programmerne kan supplere hinanden.

Regeringen vil:

- Etablere Danmarks Innovationsfond ved en sammenlægning af Det strategiske Forskningsråd, Højteknologifonden og Rådet for Teknologi og Innovation. Fonden vil være på cirka 1,5 mia. kr. årligt og skal sikre, at de store investeringer i forskning og innovation omsættes til konkrete løsninger på samfundets udfordringer og til vækst og job.

¹⁶ Forsknings- og Innovationsstyrelsens Kortlægning af dansk fødevarerforskning, 2010. Data fra 2008.

28. STYRKE INNOVATIONSINDSATSEN GENNEM SAMFUNDSPARTNERSKABER OM FORSKNING OG INNOVATION PÅ FØDEVAREOMRÅDET

Der er behov for en målrettet og koordineret offentlig-privat indsats om forskning, innovation og myndighedsopgaver inden for erhvervsområder, hvor Danmark har et særligt potentiale for at skabe nye løsninger på kort eller mellemlang sigt. Regeringen vil i forlængelse af innovationsstrategien de kommende år prioritere en række samfundspartnerskaber om innovation. Samfundspartnerskaberne skal etableres på områder, hvor Danmark har et innovationspotentiale, og hvor der globalt set efterspørges nye løsninger på konkrete samfundsudfordringer.

Der lægges stor vægt på erhvervsdeltagelse i samfundspartnerskaberne, da det er målet, at resultaterne kan omsættes til konkret værdiskabelse og beskæftigelse. Det er ligeledes hensigten, at samfundspartnerskaberne skal have en aktiv involvering af offentlige myndigheder, som kan bidrage til at accelerere innovationsindsatsen i forhold til de konkrete udfordringer, fx gennem regulering, administration og offentlige indkøb.

Videngrundlaget for prioriteringen af de fremtidige partnerskaber om innovation udgøres af INNO+, som er en bredt inkluderende proces med deltagelse af erhvervsliv, videninstitutioner, organisationer, råd, fonde, ministerier mv. Flere af de mulige indsatsområder forventes at være inden for fødevareområdet. Når de konkrete indsatsområder er udpeget, vil initiativer og målgrupper blive konkretiseret.

På fødevareområdet har regeringen igangsat et pilotpartnerskab om bæredygtig og effektiv svineproduktion. Målsætningen for pilotpartnerskabet er at udvikle det teknologiske og reguleringsmæssige grundlag for fremtidens moderne intensive svinestald, som er kendetegnet ved minimal belastning af miljø, klima og omgivelser, effektiv ressourceudnyttelse, herunder udnyttelse af gyllen som en ressource, samt dyrevelfærd og dyresundhed. Målsætningerne skal nås gennem et aktivt samarbejde mellem virksomheder, videninstitutioner, interesseorganisationer og fødevare- og miljømyndigheder.

Regeringen vil:

- Understøtte et samfundspartnerskab om intelligent, bæredygtig og effektiv planteproduktion i henhold til aftale om fordeling af forskningsreserven i 2014.

29. MÅL FOR ØGET ERHVERVSSAMARBEJDE I UNIVERSITETERNES UDVIKLINGSKONTRAKTER

Dansk fødevareforskning har en høj international standard. Forskningen bliver især udført ved Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Danmarks Tekniske Universitet, som i 2008 stod for ca. tre fjerdedele af publikationerne inden for området. En stor del af forskningen er inden for primærproduktion og kan relateres til forskningstemaerne sundhed, kost og ernæring, dyrkningsmetoder, dyrevelfærd og -sundhed, fødevarekvalitet, fødevarekontrol og -sikkerhed samt økologi.

Det er et mål i regeringens innovationsstrategi, at ledelserne på forskningsinstitutionerne fremover skal bidrage med et endnu større og mere aktivt ansvar for at fremme innovation i samfundet, og dermed styrke samarbejdet med erhvervslivet. Det kræver blandt andet, at ledelserne sætter sig i spidsen for en kulturændring i forsknings- og uddannelsesmiljøerne, der gør samarbejde med erhvervslivet til en aktivitet, der anerkendes og prioriteres, så praksisnær viden om fødevareudfordringer, der kan udnyttes langt mere, end det gøres i dag.

Regeringen vil:

- Som led i opfølgningen på udviklingskontrakterne drøfte mulighederne for, at universiteterne påtager sig øget ansvar for at styrke erhvervssamarbejdet.

30. MERE INNOVATION OG STØRRE ERHVERVSIND- DRAGELSE I DEN FORSKNINGSBASEREDE MYNDIG- HEDSBETJENING

Fødevareministeriet har aftaler med universiteterne om forskningsbaseret myndighedsbetjening, hvilket inkluderer opgaver inden for blandt andet forskning, rådgivning og beredskab. Aftalerne er et vigtigt fundament til ministeriets mission om at skabe rammerne for et udviklings- og vækstorienteret fødevareerhverv, en ansvarlig forvaltning af naturressourcer samt sikre fødevaresikkerhed, forbrugernes valgmuligheder og sunde kostvaner.

Viden om regulering, kontrol og politikudvikling er højt prioriterede områder for ministeriet. Regeringen ønsker at styrke det anvendelses- og løsningsorienterede perspektiv i den forskning, der finansieres via aftalerne om forskningsbaseret myndighedsbetjening. En tættere dialog med interessenter fra erhverv og NGO'er om det strategiske fokus vil kunne føre til, at der under aftalerne i højere grad end hidtil, afsøges muligheder for vækstinitierende regulering samt barrierer og muligheder for grøn omstilling af produktionen til gavn for både erhvervet og de brede samfundsinteresser. Organisationer og virksomheder indbydes derfor til workshops om aftalerne forud for den årlige udmøntning.

Regeringen vil også, inden for Fødevareministeriets område, indføre konkrete mål i aftalerne om forskningssamarbejde med erhvervet. I den forbindelse opfordrer regeringen virksomheder og erhverv til at bidrage til synliggørelsen med konkrete eksempler.

I forbindelse med tilsynet af universiteterne i 2013 sætter regeringen fokus på den forskningsbaserede myndighedsbetjening, herunder på målene om mere innovation og erhvervssamarbejde samt fortsat kompetent myndighedsbetjening.

Regeringen vil:

- Styrke dialogen med erhvervet om det strategiske fokus i aftalerne mellem Fødevareministeriet og universiteterne om forskningsbaseret myndighedsbetjening.
- Inden for Fødevareministeriets område indføre konkrete mål i aftalerne om forskningssamarbejde med erhvervet og synliggøre effekten heraf.
- Ved tilsynet af universiteterne i 2013 sætte fokus på den forskningsbaserede myndighedsbetjening og gå i dialog med universiteterne om opfyldelsen af fusionsmålene fra 2007, herunder mere innovation og erhvervssamarbejde samt en fortsat kompetent myndighedsbetjening.

STYRKET ADGANG TIL FINANSIERING

Der er behov for at styrke produktivitetsudvikling i fødevarerhvervet og landbruget, hvis erhvervene fortsat skal være konkurrencedygtige. Omstillingen i retning af større og mere effektive landbrugsbedrifter er et vigtigt element i at skabe en mere effektiv fødevarereproduktion. En gennemsnitlig heltidsbedrift har i dag jordbrugsaktiver (jord, bygninger, m.m.) for ca. 40 mio. kr., hvilket er mere end ti gange så meget som i 1990. Og nogle er væsentlig større.

En fortsat udvikling i retning af større og mere effektive bedrifter vil kunne bidrage til at styrke effektiviteten i landbruget. Det forudsætter imidlertid, at landbruget har adgang til finansiering til investeringer og ejerskifter, så erhvervet kan udvikles.

Uanset, at landbruget de seneste år har haft en pæn og stigende indtjening, har en del landbrug opbygget en så høj gældsbyrde, at det er vanskeligt for dem at låne til investeringer eller at ejerskifte deres bedrifter. Knap én ud af ti landbrug havde i 2012 en belåningsgrad på over 100 pct. og var dermed teknisk insolvente. Omkring tre ud af ti landbrug havde en belåningsgrad på over 80 pct.

Vanskelighederne med at låne til investeringer og lav egenkapital i landbruget hæmmer udviklingen i erhvervet. I dele af landbruget bliver der således ikke gennemført de nødvendige investeringer, der skal sikre vækst og jobskabelse, og kapitalapparatet i landbruget har mistet værdi siden 2008. Manglende investeringer forringer produktionsapparatet og indebærer, at der ikke er et tilstrækkeligt råvaregrundlag til, at eksportpotentialet i den stigende efterspørgsel fra blandt andet Asien kan udnyttes bedst muligt.

Regeringen har taget en række initiativer, der skal skabe bedre adgang til finansiering for danske virksomheder, senest med Aftaler om Vækstplan DK. Der er blandt andet sket en styrkelse af ordningen for små vækstkautioner, ligesom der med udviklingspakken er åbnet for ansvarlige lån i Vækstfonden og etableret en egentlig landbrugsbank. Senest er fremlagt lovgivning om erhvervsobligationer. Loven gør det muligt dels at anvende repræsentanter i forbindelse med obligationsudstedelser, dels at pengeinstitutterne kan udstede obligationer på grundlag af en portefølje af erhvervsudlån. De nye muligheder vil også kunne gavne fødevarereproducenter og landbrugsbedrifter.

Med Finansloven for 2013 etableredes en særlig grøn kautionsordning til grønne omstillingslån med en lånevolumen på 350 mio. kr. Regeringen arbejder på at få EU-Kommissionens godkendelse af, at også landbruget kan bruge denne ordning til grøn omstilling.

De igangsatte finansieringsinitiativer har imidlertid vist sig ikke at være tilstrækkelige til at løse op for finansieringssituationen i landbruget. Der er behov for yderligere tiltag, som kan åbne op for nye ejerskabstrukturer i landbruget, og som kan sætte gang i de nødvendige restruktureringer, ejerskifter og investeringer.

Regeringen vil derfor iværksætte følgende nye initiativer:

- Afvikle landbrugslovens barrierer for at tiltrække ny kapital til erhvervet.
- For at styrke de nødvendige omstruktureringer og ejerskifter i landbruget vil der i et samarbejde mellem Landbrugets FinansieringsBank og Vækstfonden blive adgang til mere risikofyldte finansieringsløsninger.
- Landbrugets FinansieringsBank vil udvikle lånegarantier til pengeinstitutter, der yder lån til landbruget, og vil tilbyde nye lån med mere attraktiv afdragsprofil.
- Landbrugets FinansieringsBank vil i en periode suspendere kravet om kapitalindskud i forbindelse med brug af deres produkter.
- Etablere en 3-årig forsøgsordning, hvor medarbejderne via et selskab kan indskyde lønmidler og investere i vækst og arbejdspladser, og hvor indkomstskatten udskydes til udbetalingen af midler fra selskabet.
- Under Landdistriktsprogrammet yde tilskud på yderligere 45 mio. kr. til investeringer i miljøvenlige staldanlæg.

31. AFVIKLE LANDBRUGSLOVENS BARRIERER FOR AT TILTRÆKKE NY KAPITAL TIL ERHVERVET

Landbrugsloven indeholder barrierer for, at institutionelle investorer, som pensionskasser og investeringsfonde, kan få bestemmende indflydelse over landbrugsejendomme, og hæmmer dermed for kapitaltilførsel til erhvervet. Barrieren består i krav om, at et selskab kun kan erhverve en landbrugsejendom, hvis selskabet har tilknyttet en landmand, der har bestemmende indflydelse. En anden barriere i landbrugsloven er retten til fortrinstillig, der er en sikring af landmænds mulighed for at erhverve sig yderligere arealer/ ejendomme.

De nuværende bestemmelser i Landbrugsloven gør det vanskeligt for landbruget at tiltrække eksterne investorer. En afvikling af landbrugslovens ejerskabsrestriktioner vil medvirke til at tiltrække nye investorer, som eksempelvis pensionskasser og investeringsfonde, og dermed imødekomme nogle af de finansielle udfordringer, der hæmmer udviklingen i erhvervet. En revision af landbrugsloven vil således kunne introducere nye ejerformer, og det vil øge investeringslysten – og vil samtidig kunne tilføre landbruget værdifuld forretningsmæssig knowhow.

Regeringen vil:

- Afvikle landbrugslovens barrierer for at tiltrække ny kapital til erhvervet.

32. NYE FINANSIERINGSLØSNINGER I LANDBRUGETS FINANSIERINGSBANK

En afvikling af landbrugslovens ejerskabsbarrierer vil medvirke til at tiltrække nye investorer, som eksempelvis pensionskasser, investeringsfonde og udenlandske investorer. Der er dog også behov for her og nu at styrke landbrugets adgang til kapital og dermed sætte skub i ejerskifter og restruktureringer.

Landbrugets Finansieringsbank (LFB) blev etableret i 2012 i et samarbejde mellem den finansielle sektor, staten (Finansiel Stabilitet A/S) og Landbrug & Fødevarer. Etableringen af LFB udspringer af den politiske aftale om Udviklingspakken, som regeringen indgik med Venstre, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Konservative i marts 2012.

LFB tilbyder anlægsfinansiering til effektive driftsledere og nye, unge landmænd, der er tilstrækkeligt dygtige til at indgå i et ejerskifte, men ikke kan rejse den nødvendige bankfinansiering. LFB kan således indgå i en samlet løsning for de enkelte landmænd, hvor relevante produkter fra Vækstfonden også kan inddrages.

LFB har vist sig at være et effektivt instrument til at rekonstruere landbrugsbedrifter fra Finansiell Stabilitet A/S. Finansiell Stabilitet A/S har i forbindelse med overtagelse af nødlidende banker overdraget en række landbrugsbedrifter til LFB, og på den måde er landbrugene sikret en mulighed for at arbejde sig ud af en for høj gældsbyrde.

De hidtidige erfaringer med LFB viser imidlertid, at bankens produkter ikke anvendes af private pengeinstitutter. Der sker derfor ikke de nødvendige restruktureringer og ejerskifter i landbruget.

Der er derfor behov for at øge fleksibiliteten i bankens produkter og tilbyde nye løsninger, der i højere grad er tilpasset den enkelte bedrift, og som samtidig er mere attraktive for private pengeinstitutter at anvende:

- For at styrke de nødvendige omstruktureringer og ejerskifter i landbruget vil der i et samarbejde mellem Landbrugets FinansieringsBank og Vækstfonden blive adgang til mere risikofyldte finansieringsløsninger.
- Landbrugets FinansieringsBank vil yde lånegarantier til pengeinstitutter, der yder lån til landbruget, og vil tilbyde nye lån med mere attraktiv afdragsprofil.
- Landbrugets FinansieringsBank vil i en overgangsperiode suspendere kravet om kapitalindskud i forbindelse med brug af deres produkter.

De nye initiativer skal skabe bedre rammer for, at landbrugsbedrifter kan skifte ejer, og derigennem blandt andet skabe større og mere effektive landbrugsbedrifter. Samtidig skal dygtige landmænd, der har en for høj gæld, have en fair chance for at arbejde sig ud af problemerne. Og endelig skal initiativerne styrke mulighederne for, at landbruget kan gennemføre de nødvendige investeringer.

Der er i ejerkredsen bag LFB på den baggrund enighed om, at banken i tæt samarbejde med Vækstfonden i en 3-årig periode vil indgå i mere risikofyldte finansieringsløsninger til landbruget. De nye finansieringsmuligheder betyder, at LFB løber en større risiko, men vil til gengæld få andel i en mulig "upside", hvis det viser sig, at landbrugene klarer sig rigtig godt

LFB vil fremover ligeledes kunne yde garantier til pengeinstitutter, der låner ud til landbruget, ligesom LFB selv får mulighed for at tilbyde lån til landbruget med en mere attraktiv afdragsprofil end hidtil.

Endelig suspenderes kravet til pengeinstitutterne om kapitalindskud i LFB i forbindelse med træk på bankens produkter. Dette vil gøre det mere attraktivt for pengeinstitutterne at anvende banken.

De nye initiativer skal bidrage til at løfte finansieringsudfordringerne i landbruget. Det er imidlertid helt nødvendigt, at pengeinstitutterne konstruktivt medvirker til at få gang i ejerskifter og rekonstruktioner i landbruget, hvis de nye produkter skal blive en succes.

Boks 2. Nye finansieringsløsninger i Landbrugets FinansieringsBank

Der er i ejerkredsen bag Landbrugets FinansieringsBank (LFB) enighed om at tage følgende initiativer:

- Indgå i mere risikofyldte finansieringsløsninger til landbruget i samarbejde med Vækstfonden for til gengæld at få andel i en eventuel "upside".
- Nye lånetyper og nye garantiprodukter til pengeinstitutter, der yder lån til landbruget.
- Suspension af kravet om kapitalindskud ved brug af LFB.

LFB vil i tæt samarbejde med Vækstfonden i en 3-årig periode indgå i mere risikofyldte finansieringsløsninger. De nye finansieringsmuligheder betyder, at LFB løber en større risiko, men vil til gengæld få andel i en mulig "upside", hvis det viser sig, at landbrugene klarer sig rigtig godt. De nye lånemuligheder vil kunne anvendes til ejerskifter, restruktureringer samt investeringer i relation til ejerskifte eller restrukturering, der er nødvendige for at sikre, at landbrugsbedriften er konkurrencedygtig.

Lånene kan maksimalt udgøre 10 pct. af en samlet finansieringsløsning og skal ligeledes placeres i de yderste 10 pct. af en samlet finansieringsløsning. Lånene er dermed efterstillet øvrige sikrede kreditorer, men foranstillet opsparede og indskudte midler samt sælgerfinansiering.

Lånene vil fungere i samspil med almindelig realkredit- og bankfinansiering samt eventuelle lån og garantier fra LFB og Vækstfonden.

Lånegarantier

LFB vil fremover ligeledes kunne stille en garanti over for pengeinstitutter, der dækker 75 pct. af pengeinstituttets udlån, og i særlige tilfælde kreditter, i forbindelse med finansiering af en investering eller et ejerskifte i et landbrug. Det sker for at begrænse pengeinstitutternes risiko ved finansiering af generationsskifter og investeringer og giver samtidig pengeinstituttet mulighed for at beholde det fulde engagement i sin portefølje.

Endvidere er der udviklet en såkaldt forbedringsgaranti, der kan dække 50 pct. af mindre, ukomplicerede investeringer. Denne garanti kan gives uden en omfattende analyse af bedriften til oplagte investeringer, fx investeringer, der kan sikre, at landbrugsbedriften udnytter hele sit kapitalapparat.

Herudover får LFB mulighed for at yde lån med en mere attraktiv afdragsprofil. Konkret åbnes der for, at banken kan yde annuitetslån med løbetider på op til 20 år til investeringer og ejerskifter. Lånet finansieres ved udstedelse af obligationer, der overtages af pengeinstituttet svarende til 85 pct. af lånet, samt ved et gældsrev udstedt af LFB til pengeinstituttet på 15 pct. af lånet.

Suspension af krav om kapitalindskud

Endelig suspenderes kravet til pengeinstitutterne om kapitalindskud i LFB i forbindelse med træk på bankens produkter. Dette vil gøre det mere attraktivt for pengeinstitutterne at anvende banken. Suspensionen fastholdes, indtil 75 pct. af kapitalgrundlaget i LFB er opbrugt.

33. MEDARBEJDERINVESTERINGSSELSKABER (M/S) SOM FORSØGSORDNING

Regeringen vil som en 3-årig forsøgsordning give mulighed for, at medarbejderne på en virksomhed kan indskyde lønmidler i et selskab, og derigennem foretage investeringer, som kan styrke virksomhedernes internationale konkurrenceevne gennem investeringer i vækst og arbejdspladser.

Det sker på baggrund af drøftelser med Landbrug & Fødevarer og Fødevareforbundet NNF, som har foreslået, at medarbejderne kunne investere en del af deres løn i blandt andet nye svinebedrifter. Det kræver nye investeringer i et styrket råvaregrundlag at kunne udnytte potentialet i den stigende efterspørgsel fra blandt andet Asien og dermed opretholde og udvikle avancerede produktionsarbejdspladser i slagteribranchen i Danmark.

Medarbejderinvesteringer kan give et vigtigt bidrag til at løse landbrugets finansieringsproblemer, der har forårsaget et investeringsefterslæb. Ordningen skal ses i sammenhæng med afskaffelsen af ejerskabsrestriktionerne i landbruget, som vil åbne op for nye ejerformer.

Med forsøgsordningen etableres en ny selskabsform, medarbejderinvesteringsselskaber (M/S), som kan investere i (eller yde lån til) virksomheden, leverandører, aftagere, eller i andre tiltag af betydning for vækst og arbejdspladser.

Ordningen er ikke afgrænset til fødevarerhvervet, men vil virke bredt, og anvendelse af ordningen vil kræve ansøgning til Erhvervsstyrelsen, som løbende skal føre tilsyn med, at selskaberne lever op til godkendelseskravene, herunder at medarbejdernes interesser sikres med en kompetent ledelse.

Der betales ikke indkomstskat ved indskud i selskabet. I stedet beskattes medarbejderne af udbetalingerne. Indskud kan udgøre op til 5-10 pct. af lønindkomsten, og maksimalt 25.000-35.000 kr. årligt for den enkelte medarbejder.

En række forhold skal afklares nærmere i det kommende lovforberedende arbejde, som forudsætning for, at der kan etableres en forsøgsordning, således at det sikres, at ordningen anvendes efter hensigten. Der vil skulle foretages ændringer i selskabslovgivningen såvel som skattelovgivningen.

Regeringen vil:

- Etablere en 3-årig forsøgsordning, hvor medarbejderne via et selskab kan indskyde lønmidler og investere i vækst og arbejdspladser, og hvor indkomstskatten udskydes til udbetalingen af midler fra selskabet.

Boks 3. Model for medarbejderinvesteringsselskaber (M/S)

Regeringen vil etablere en 3-årig forsøgsordning med medarbejderinvesteringsselskaber (M/S), hvorigennem medarbejdere kan investere lønmidler i vækst og arbejdspladser.

Der ansøges om tilladelse til at oprette et M/S i Erhvervsstyrelsen, som fører tilsyn med, at selskaberne lever op til godkendelseskravene, herunder at medarbejdernes interesser sikres med en kompetent ledelse.

- Alle medarbejdere skal bidrage med en del af deres løn og opnå ejerskab.
- Investeringen skal have en løbetid på minimum tre år.
- Det skal være muligt at få midlerne udbetalt efter en årrække, dog således at udbetalingerne afspejler resultatet af investeringerne.
- Midlerne skal investeres i (eller ydes som lån til) virksomheden, leverandører, aftagere eller i andre tiltag af betydning for vækst og arbejdspladser.
- I forbindelse med oprettelsen skal der fastlægges vedtægter, der sikrer en varetagelse af medarbejderinvestorerens interesser.

Skatteforholdene udfærdiges på en måde, som muliggør indskud af bruttolønmidler.

- Der betales ikke indkomstskat, men kun arbejdsmarkedsbidrag, ved indskud af lønmidler i selskabet. Derimod beskattes alle udbetalinger som personlig indkomst.
- Det løbende investeringsafkast beskattes i medarbejderinvesteringsselskabet med selskabsskattesatsen og efter de regler, der gælder for aktieselskaber.
- Indskud kan udgøre op til 5-10 pct. af lønindkomsten, og maksimalt 25.000-35.000 kr. årligt for den enkelte medarbejder.

En række forhold skal afklares nærmere i det kommende lovforberedende arbejde, som forudsætning for at kunne etablere en forsøgsordning, således at det sikres, at ordningen anvendes efter hensigten. Forsøgsordningen vil kræve ændringer i selskabslovgivningen og skattelovgivningen.

34. TILSKUD TIL INVESTERINGER I MILJØVENLIGE STALDANLÆG

I 2013 er der som led i miljøteknologiordningen under Landdistriktsprogrammet gennemført en målrettet indsats for at styrke landbrugets investeringer i miljøvenlige staldanlæg og miljøteknologi til gavn for produktiviteten og råvareproduktionen. I 2013 har Fødevareministeriet således ydet tilskud på 150 mio. kr. til nye miljøvenlige staldanlæg og 65 mio. kr. til øvrige investeringer i miljøteknologi i landbruget.

Tilskud til miljøvenlige staldanlæg giver landmanden incitament til at tænke miljøet ind i de nødvendige investeringer for at opretholde produktionen og konkurrenceevnen, samtidigt med at råvaregrundlaget styrkes i de omkringliggende erhverv, fx slagterier. Det er godt for både vækst, beskæftigelse og konkurrenceevne.

Regeringen ønsker at sætte yderligere skub i den udvikling og prioriterer yderligere 45 mio. kr i 2013 fra Landdistriktsprogrammet til en miljøvenlig staldindsats. Hermed kommer den samlede tilskudspulje i 2013 til miljøvenlige staldanlæg op på 195 mio. kr.

Regeringen vil:

- Under Landdistriktsprogrammet yde tilskud på yderligere 45 mio. kr. i 2013 til investeringer i miljøvenlige staldanlæg.

Danmark i arbejde

Vækstplan for fødevarer

2013/14:7

Henvendelse om udgivelsen kan i øvrigt ske til

Erhvervs- og Vækstministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K

Tlf. : 33 92 33 50
E-mail: evm@evm.dk

ISBN

978-87-92985-79-8

Elektronisk publikation

978-87-92985-80-4

Design af indhold

Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

Design af omslag

e-Types & India

Foto

Colourbox (forside)
Colourbox (side 13)
iStockphoto (side 22)
iStockphoto (side 32)
Madkulturen, fotograf Claus Bjørn Larsen (side 40)
iStockphoto (side 47)
Colourbox (side 55)

Tryk

Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

Web

Publikationen kan hentes på
www.evm.dk

